

AMMATTIKORKEAKOULUN OPETTAJUUS MUUTOKSESSA

Marja-Liisa Kakkonen (toim.)

MAMK
University of Applied Sciences

AMMATTIKORKEAKOULUN OPETTAJUUS MUUTOKSESSA

MARJA-LIISA KAKKONEN (TOIM.)

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2016

D: VAPAAMUOTOISIA JULKAISUJA – FREE-FORM PUBLICATIONS 77

© Tekijä(t) ja Mikkelin ammattikorkeakoulu

Kansikuva: Mira Saloniemi

Paino ja taitto: Grano Oy

ISBN: 978-951-588-562-3 (nid)

ISBN: 978-951-588-563-0 (PDF)

ISSN: 1458-7629

[julkaisut\(a\)xamk.fi](mailto:julkaisut(a)xamk.fi)

SISÄLTÖ

ESIPUHE

KIRJOITTAJAT

ERILAISET OPETUSMENETELMÄT JA KÄYTÄNTEET OPPIMISEN TUkena

Marja-Liisa Kakkonen

8

PARIOPETTAJUUS JA TALOUSHALLINTO LIIKETALOUDEN KOULUTUKSESSA

Anna-Liisa Immonen, Kristiina Kinnunen

18

YRITTÄJÄSTÄ LEHTORIKSI

Petteri Tiljander

30

YRITTÄJYYTEEN KASVATTAMASSA

Hilkka Lassila

39

OSUUSKUNTA, OSUUSKUNTAYRITTÄJYYS JA OSUUSTOIMINTA OPPILAITOKSISSA

Petteri Tiljander

46

YRITTÄJYYSKASVATUS JA INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA VENÄLÄISESSÄ KONTEKSTISSA: NORU-SEMINAARI PIETARISSA

Mikhail Nemilentsev, Topi Hurtig, Anna-Liisa Immonen, Mailis Kervinen

57

ESIPUHE

Viimeisen vuosikymmenen aikana ammattikorkeakouluopetus on muuttunut perinteisestä opettajavetoisesta luokkahuoneopetuksesta enemmän opiskelijakeskeisemmäksi. Oppimiskäsitykset ovat muuttuneet, ja sen myötä oppimista tukevat menetelmät ovat muuttuneet. Aikaisemmat hyvät menetelmät eivät kaikki enää toimi ja tilalle on kehitetty uusia ratkaisuja. Tämän julkaisun ensimmäinen artikkeli kuvaa Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) opettajien nykyisiä opetuskäytäntöjä ja -menetelmiä. Artikkelissa havainnollistetaan myös muutoksia, joita opettajat ovat kokeneet viime aikoina.

Opetusmenetelmien myötä myös itse opettajuus on muuttunut. Pitkään opettajuus on nähty pelkästään yksilön asiantuntijatyönä. Vaikka asiantuntijan rooli korostuu opettajan työssä edelleen, yksilöopetuksen rinnalle on noussut pari- ja tiimiopettajuus. Julkaisun toisessa artikkelissa kuvataan kokemuksia ja hyötyjä pariopettajuudesta taloushallinnon opettajien näkökulmasta.

Myös yrittäjyyden merkitys kaikkia aloja yhdistävänä tekijänä on korostunut viime aikoina opetustyössä. Keskustelu on liittynyt mm. yrittäjämäisiin opettajiin ja oppimisympäristöihin. Julkaisun kolmannessa artikkelissa lehtoriksi siirtynyt yrittäjä pohtii roolimutostaan sekä yrittäjän ja lehtorin osaamisen samankaltaisuuksia. Yrittäjyyden oppimisympäristöön puolestaan liittyy julkaisun neljäs artikkeli, joka esittelee Savonia-ammattikorkeakoulun yTiimi-konseptin ja sen hyödyt yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille. Viidennessä artikkelissa esitellään osuuskuntayrittäjyys korkeakoulun oppimisympäristönä. Suomalaisen osuustoiminnan esittelyn jälkeen artikkeli pohtii erityisesti osuuskuntia ammattikorkeakouluissa ja NyStartUp-oppimismallia yrittäjyyden ja työelämätaitojen oppimiseen.

Julkaisun lopussa kuudennessa artikkelissa kuvataan kansainvälistä seminaaria oppimisympäristönä. Kyseessä on neljän Mamkin lehtorin seminaarimatka Pietarissa toteutettuun yrittäjyyskasvatusseminariin. Artikkeli kuvaa seminaarissa esiteltäviä menetelmiä ja käytänteitä innovaatiopedagogiikkaan liittyen.

Kaiken kaikkiaan tämän julkaisun tavoitteena on havainnollistaa käytännön esimerkkien avulla ammattikorkeakouluopettajien näkökulmasta opetustyössä tapahtuvia

muutoksia ja kehitystarpeita. Näyttää siltä, että opetustyö ja siihen liittyvät tekijät muuttuvat melko vauhdikkaasti ja opettajien on niihin sopeuduttava. Toisaalta tämän julkaisun esimerkit osoittavat myös sen, että opettajat voivat ottaa itsekin aktiivisen roolin ja muuttaa omia käytänteitään. Tällöin he sekä kehittävät opetustyöhönsä liittyviä tekijöitä itselleen myönteisempään suuntaan että vastaavat ympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja muutostarpeisiin. Joka tapauksessa näyttää siltä, että ammattikorkeakoulujen opettajuus on muuttunut, ja tarve muutoksiin tulee kasvamaan opetusmenetelmien ja eri käytänteiden osalta myös lähitulevaisuudessa.

Marja-Liisa Kakkonen

Koulutusjohtaja

Mikkeli 31.10.2016

KIRJOITTAJAT

Topi Hurtig

FM, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Anna-Liisa Immonen

KTM, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Marja-Liisa Kakkonen

KTT, KT, koulutusjohtaja, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Mailis Kervinen

KTM, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Kristiina Kinnunen

KTM, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Hilkea Lassila

KTT, KM, yliopettaja, Savonia-ammattikorkeakoulu Oy, Kuopio

Mikhail Nemilentsev

KTT, PhD, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Petteri Tiljander

KTM, lehtori, Mikkelin ammattikorkeakoulu

ERILAISET OPETUSMENETELMÄT JA KÄYTÄNTEET OPPIMISEN TUKENA

Marja-Liisa Kakkonen

JOHDANTO

Luokkahuoneopetusta ja luentoja voidaan pitää perinteisinä opetustapoina korkea-kouluissa. Opettajat opettavat aineitaan luokkahuoneen edessä ja opiskelijat istuvat paikoillaan kuuntelemassa ja tekemässä mahdollisia muistiinpanojaan esitetystä aiheesta. Lisäksi käsiteltyjä teemoja on syvennetty esimerkiksi erilaisilla kysymyksillä ja harjoitustehtävillä. Uusien oppimiskäsitysten myötä myös opetusmenetelmät ovat muuttuneet. Lisäksi ammattikorkeakoulujen aluekehitystehtävä on mahdollistanut ja kehittänyt työelämäyhteistyötä yritysten ja organisaatioiden kanssa, ja mahdollistanut sen hyödyntämisen opetuksessa. Nykyään opiskelijoille tarjotaankin aitoja työelämän toimeksiantoja, joita ratkaisemalla he voivat soveltaa oppimaansa tietoa käytäntöön.

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) toimii strategiansa mukaan elinikäisen oppimisen edelläkävijänä, jossa pyritään asiakaslähtöisillä opetusjärjestelyillä helpottamaan oppimis- ja työelämäprosessien yhdistämistä. Koulutuksessa ovat vahvasti läsnä työelämästä nousevat aidot kehittämistarpeet. Yhtenä strategisena tavoitteena on, että opettaja tunnistaa itsensä työelämän kehittämiskumppanina sekä koulutuksen että tutkimus- ja kehittämistoiminnan näkökulmista (Mikkelin ammattikorkeakoulun strategia).

Tämä artikkeli perustuu kyselytutkimukseen, joka toteutettiin keväällä 2016. Opettajilta kysyttiin heidän käyttämistään opetusaineistosta ja menetelmistä sekä tietotekniikan ja sosiaalisen median hyödyntämisestä opetuksessa. Lisäksi heiltä kysyttiin pedagogiseen koulutukseen osallistumisesta ja tiedonsaannista uusista opetusmenetelmistä. Lisäksi kartoitettiin yritys yhteistyötä opetuksessa sekä opetustyössä tapahtuneita muutoksia. Kaiken kaikkiaan tämän artikkelin tarkoituksena on lisätä tietoa ja ymmärrystä, millaisia menetelmillä Mamkin opettajat tukevat opiskelijoiden oppimisprosessia ja edistävät opintojaksojen osaamistavoitteiden saavuttamista.

TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Aineiston keräys ja analysointi

Kysely toteutettiin lomakkeella, jossa oli kahdeksan pääteemaa. Ne sisälsivät väittämiä, joita vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla yhdestä viiteen (1 kuvaa vastaajan mielipidettä erittäin huonosti ja 5 erittäin hyvin). Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus lisätä ”jokin muu” -kohtaan vastauksensa ja kuvata sitä avoimella vastauksellaan.

Kysely lähetettiin Webropol-kyselyä Mamkin koko henkilöstölle sähköpostilla, jonka saateviestissä kysely kohdistettiin opettajille. Määräpäivään mennessä 58 opettajaa vastasi kyselyyn.

Aineistosta esitetään frekvenssit ja niiden keskiarvot vastauksittain. Lisäksi kunkin pääteeman avoimet vastaukset on kuvattu numeeristen vastausten jälkeen. Avoimiin kysymyksiin saadut vastaukset olivat melko lyhyitä, joten se ei mahdollistanut kovinkaan syvällistä aineiston analyysiä. Vastaukset esitetään lähinnä luettelomaisina yhteenvetoina kysymyksittäin.

Aineiston kuvaus

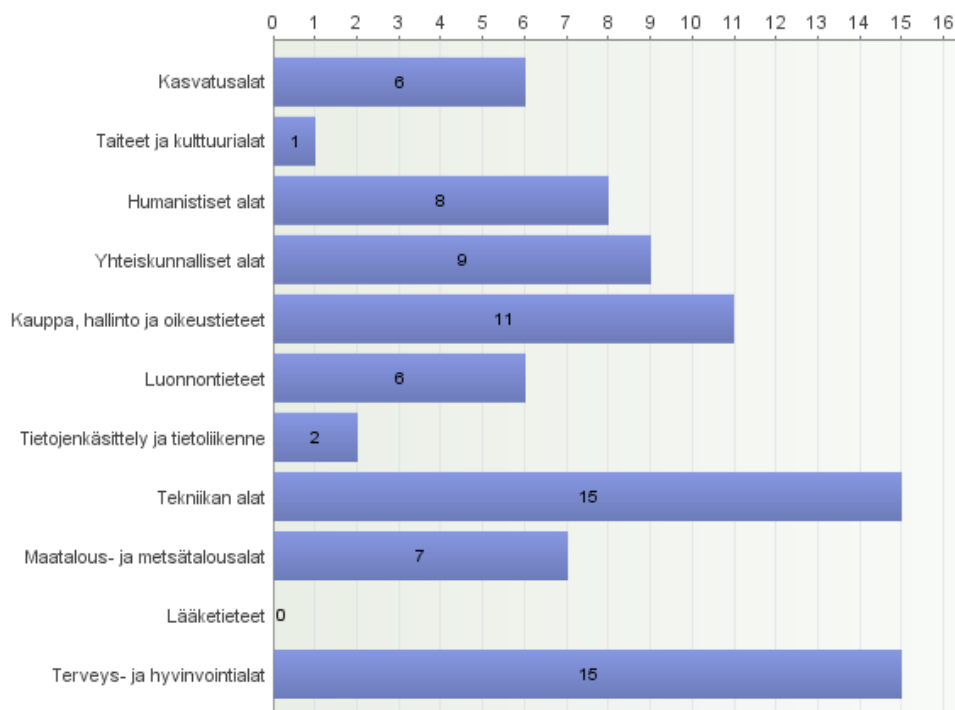
Vastaajista 38 oli naisia ja 20 miehiä. Vastaajista enemmistö oli 51 - 60-vuotiaita (n = 28). 13 vastaajaa oli 41 - 50-vuotiaita ja 11 oli alle 40-vuotiaita. Kuusi vastaajaa oli yli 60 vuotta. 40 vastaajalla oli ylempi korkeakoulututkinto ja 16 vastaajalla jatkotutkinto. Yhdellä vastaajalla oli alempi korkeakoulututkinto ja yhdellä joku muu (määrittelemätön). Vastaajat toimivat opettajina useilla eri koulutusaloilla. Enemmistö vastaajista toimi opettajina tekniikan alalla (n = 15), terveys- ja hyvinvoinnin alalla (n = 15) ja kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet-alalla (n = 11). Kuva 1 havainnollistaa vastaajien koulutustaustat.

TULOKSET

Tulokset esitellään kyselylomakkeessa kysytyjen asioiden mukaisessa järjestyksessä. Joidenkin pääteemojen väittäminen vähäisyyden ja avointen vastausten lyhyiden vuoksi osa tuloksista on yhdistetty raportin samaan lukuun.

Opetukseen liittyvät tekijät

Opettajia pyydettiin arvioimaan erilaisia opetukseen liittyviä tekijöitä suhteessa oppimistuloksiin arviointiasteikolla yhdestä viiteen (1 = ei ollenkaan tärkeä... 5 = erittäin tärkeä). Oppimistavoitteet ja oppimisprosessi arvioitiin tärkeimmiksi (keskiarvo 4,53), mutta myös kaikkia muita kysytyjä asioita pidettiin tärkeinä. Taulukko 1 esittää vastausten frekvenssit ja keskiarvot.

KUVA 1. Vastaajien koulutustaustat

TAULUKKO 1. Opetukseen liittyvät tekijät

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Oppimismenetelmät	0	0	9	22	27	58	4,31
Oppimistavoitteet	0	1	1	22	34	58	4,53
Sisältö	0	1	2	23	32	58	4,48
Arviointi	0	3	17	20	18	58	3,91
Oppimisprosessi	0	0	2	23	33	58	4,53
Opettajan ammattitaito	0	0	3	23	32	58	4,5
Jokin muu, mikä?	0	0	1	3	4	8	4,38

Lisäksi ”jokin muu”-kohta sai kahdeksan vastausta. Opiskelijan motivaatiota opetettavaan aineeseen pidettiin tärkeänä ja opiskelijoiden itseohjautuvuutta erittäin tärkeänä. Opettajien työelämäntuntemusta pidettiin tärkeänä sekä opetusvälineitä, opettajien yhteistyötä ja digitaalisuuden hyödyntämistä erittäin tärkeänä.

Opetusaineiston päivittäminen ja uudet opetusmenetelmät

Vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he päivittävät opetusaineistoaan. 40 vastaajaa ilmoitti tekevänsä sitä jatkuvasti, kun taas 18 vastaajaa ilmoitti päivittävänsä aineistonsa ennen opintojakson alkua.

Lisäksi opettajia pyydettiin arvioimaan käyttämiään opetusmenetelmiään kahdesta näkökulmasta: ajankohtaisten opetusmenetelmien hyödyntäminen ja halukkuus uusien opetusmenetelmien kokeiluun. Asteikolla yhdestä viiteen 1 kuvaa erittäin huonosti ja 5 erittäin hyvin vastaajan mielestä esitettyä väittämää. Ajankohtaisten opetusmenetelmien hyödyntäminen -vastausten keskiarvo oli 3,78 ja halukkuus uusien opetusmenetelmien kokeiluun -väittämän vastausten keskiarvo oli 4,26.

Pedagogiikan koulutukseen osallistuminen ja tiedonsaanti uusista opetusmenetelmistä

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein he osallistuvat pedagogiikan koulutukseen. Yleisin vastaus oli kerran vuodessa (n = 20) tai harvemmin (n = 16). Toisaalta 15 vastaajaa ilmoitti osallistuvansa koulutuksiin 2 - 3 kertaa vuodessa tai useammin (n = 7).

KUVA 2. Tiedonsaanti uusista opetusmenetelmistä

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan ne tavat, joilla he saavat tietoa uusista opetusmenetelmistä. 43 vastaajaa ilmoitti tiedonlähteeksi kollegat. Kirjallisuuden tiedonlähteeksi ilmoitti 38 vastaajaa ja seminaarit puolestaan 32 vastaajaa (ks. Kuva 2).

Lisäksi 13 vastaajaa ilmoitti muiksi tiedonsaantitavoiksi seuraavat: internet, Mam-kissa ja muissa ammattikorkeakouluissa järjestettävät opinnot ja työpajat, Facebook, verkostot ja ammattilehdet.

Erilaisten opetusmenetelmien käytön yleisyys

Opettajia pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon he käyttävät esitettyjä opetusmenetelmiä opetuksessaan (asteikolla yhdestä viiteen 1 = erittäin vähän... 5= erittäin paljon). Vastausten keskiarvojen vertailun perusteella ryhmätöitä (ka = 3,84) ja luentoja (ka = 3,52) käytetään eniten. Vastaavasti vähiten opetusmenetelminä käytetään tapahtumia (ka = 2,31) ja nk. käänteistä opetusta (ka = 2,38). Taulukossa 2 esitetään opetusmenetelmien käyttöön liittyvien vastausten frekvenssit ja keskiarvot.

TAULUKKO 2. Opetusmenetelmien käytön yleisyys

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Luennot	2	6	21	18	11	58	3,52
Ryhmätö	0	3	15	28	12	58	3,84
Neuvonta	0	8	15	24	11	58	3,66
Projektioppiminen	4	5	26	18	5	58	3,26
Tapahtumat	14	20	17	6	1	58	2,31
Ongelmalähtöinen oppiminen	2	15	16	16	9	58	3,26
Käänteinen opetus	16	17	16	5	4	58	2,38
Joku mikä, mikä?	0	1	0	2	4	7	4,29

Muita käytössä olevia opetusmenetelmiä olivat metaforat ja analogiat sekä sosiaalisen median hyödyntäminen ja pelit. Neljä vastaajaa kertoi käyttävänsä seuraavia menetelmiä erittäin paljon: 1. taidelähtöiset, toiminnalliset ja digimenetelmät; 2. Ilmiölähtöisyys, 3. Verkko-opetus, Innopaja, ennakkotehtävät, seminaarit, ja 4. yhteistoiminnallinen oppiminen ja tekemällä oppiminen.

Tietotekniikka opetuksessa

Opettajilta kysyttiin, käyttävätkö he tietotekniikkaa opetuksessaan. Yhtä lukuun ottamatta kaikki vastaajat ilmoittivat hyödyntävänsä tietotekniikkaa opetuksessaan. Vastaajista 50 kuvasi, miten he tietotekniikkaa hyödyntävät.

Lähtökohtaisesti tietotekniikka on luokkahuoneopetuksessa jo PC:n ja projektorin kautta. Enemmistö mainitsi Office-ohjelmat vastauksissaan, vaikka opettajien käyttämät ohjelmat ja niiden hyödyntäminen vaihtelevat kuitenkin opetettavien aineiden mukaisesti (esimerkiksi Excel painottuu matemaattisten aineiden opetuksessa). Mutta myös muut ohjelmat ovat monipuolisesti opetuskäytössä: Opti, Flinga, Matlab, Silcva ja YouTube. Lisäksi verkko-opetus ja sen myötä verkkotehtävät sekä Adobe-Connect (AC)-tapaamiset ohjauksessa ovat käytössä.

Internetiä käytetään tiedon- ja aineistonhakuun useimmissa tapauksissa. Myös opiskelijoita aktivoidaan aineistonhakuun ja käyttämään verkkoa oppimistehtävissään. Opetusmateriaalit jaetaan pääsääntöisesti Moodlessa, ja yhteyttä opiskelijoihin pidetään sähköpostin ja sosiaalisen median avulla.

Elektroniset kirjat, videot ja videoinnit ovat joillakin opettajilla opetuskäytössä. Opiskelijoita aktivoidaan aineiston hakuun ja käyttöön sekä niiden työstämiseen verkossa. Eräs opettaja ilmoitti, että kolmannes hänen opetustunneistaan toteutetaan ATK-luokassa, jossa alan eri ohjelmistoilla ja Excelillä tehdään harjoituksia. Myös laboratorioharjoituksissa tietotekniikka painottuu.

Sosiaalisen median hyödyntäminen opetuksessa

34 vastaajaa ei hyödynnä sosiaalista mediaa opetuksessaan. Kuitenkin 24 ilmoitti sitä hyödyntävänsä. Näistä 18 kertoi, mitä sosiaalista mediaa ja miten he sitä hyödyntävät. Vastausten mukaan Facebook on yleisin sosiaalisen median kanava, jota käytetään opetuksessa. Vastaajat hyödyntävät sitä ryhmäkohtaiseen tiedottamiseen, tiedon etsintään ja analysointiin sekä keskusteluihin opiskelijoiden kanssa. Lisäksi ajantasaisen materiaalin kokoamiseen ja jakamiseen käytetään Scoopit-palvelua.

YouTubesta ladattavia videoita hyödynnetään opetuksessa. Myös Twitterin ja Instagramin kerrottiin olevan opetuskäytössä. Kaiken kaikkiaan vastaajat hyödyntävät sosiaalista mediaa opetuksessaan monipuolisesti sekä oppimisympäristönä (tiedonetsintä, aineiston jakaminen, verkostoituminen) että yhteyden pitämiseen opiskelijoiden kanssa (viestinnän työkalu).

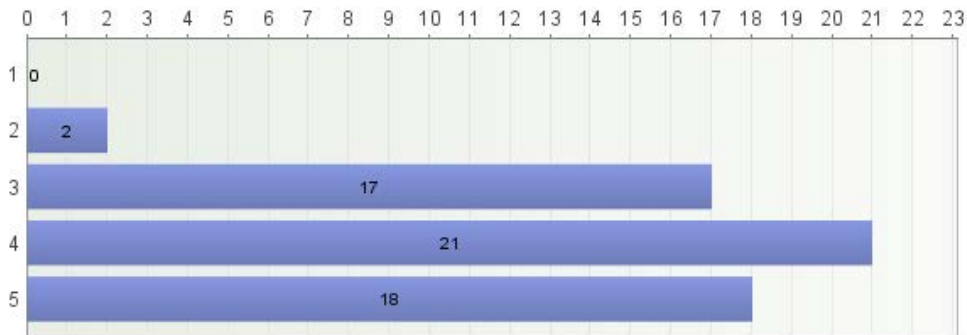
Yritysyhteistyö opetuksessa

Puolet (n = 29) vastaajista ilmoitti hyödyntävänsä yritysyhteistyötä opetuksessaan. 21 vastaajaa hyödyntää yritysyhteistyötä harvoin ja kahdeksan vastaajaa ei koskaan. Vastaajista 36 kertoi, kuinka he hyödyntävät sitä opetuksessaan.

Yhteistyömuodot vaihtelivat paljon: asiantuntijaluennot, erilaiset tehtävät ja toimeksiannot työelämästä, yrityskäynnit ja yhteiset oppinnäytetöiden ohjaajat. Koulutusten alakohtaiset erot ilmenivät siten, että yhteistyö tapahtuu joillakin aloilla lähinnä julkisen sektorin organisaatioiden kanssa (mm. työharjoittelupaikat ja oppinnäytetyöt). Joka tapauksessa osa opiskelijoiden oppimisesta tapahtuu aidossa työympäristössä (työelämäyhteistyö). Lisäksi opettajat kertoivat yhteistyön edistävän opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja -verkostojen luomista ja kehittämistä.

Yritysyhteistyö tai työelämäyhteistyö luovat lisäarvoa opetuksen siten, että se konkretisoi opetusta, tuo hyviä esimerkkejä, ja työelämän tehtävät tuovat mielenkiintoa. Yrityksiltä saa myös erilaisia materiaaleja, tietokoneohjelmistoja ja laitteita koululle. Yritysten kautta opettajat saavat tarinoita opetukseen ja oikeita esimerkkejä opettaviin aineisiin sekä opiskelijat tekevät mielekkäitä tehtäviä oikeisiin työelämän tarpeisiin. Samalla he oppivat paljon toimialasta ja kanssakäymisestä sekä verkostoituvat. Yritysyhteistyö antaa ajankohtaista tietoa käytänteistä ja ammatillista osaamista sekä sen kautta teoria on helppo sitoa konkreettiseen käytäntöön.

Vastaajia pyydettiin kertomaan myös mielipiteensä, kuinka paljon yritysyhteistyö auttaa opiskelijoita kehittämään ammattitaitoaan (asteikolla yhdestä viiteen 1 = erittäin vähän.... 5= erittäin paljon). Vastausten keskiarvo oli 3,95 (n = 58). Kuva 3 esittää vastausten frekvenssit.

KUVA 3. Yritysyhteistyö ammattitaidon kehittäjänä

Muutokset opetustyössä

Opettajia pyydettiin arvioimaan, missä määrin eri väittämät kuvaavat muutoksia heidän opetuksessaan viimeisen vuoden aikana (asteikolla yhdestä viiteen 1 = kuvaa erittäin huonosti... 5 = kuvaa erittäin hyvin). Vastausten mukaan muutokset opetusmenetelmissä olivat kysytyistä asioista yleisempiä (ka = 3,55). Muutokset opetustehtävissä -vastausten keskiarvo oli puolestaan 3,17 ja muutokset opetusympäristössä -vastausten keskiarvo oli 3,09. Taulukko 3 esittää vastausten frekvenssit.

TAULUKKO 3. Muutokset opetustyössä

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Opetustehtäväni ovat muuttuneet	7	8	19	16	8	58	3,17
Opetusmenetelmäni ovat muuttuneet	0	7	21	21	9	58	3,55
Opetusympäristöni on muuttunut	6	11	22	10	9	58	3,09

Opettajilta kysyttiin myös, mitä muita muutoksia mahdollisesti on liittynyt heidän opetukseensa viimeisen vuoden aikana. 23 vastaajaa kuvasi muita muutoksia avoimissa vastauksissaan. Vastaukset liittyivät eniten verkko-opetuksen lisääntymiseen. Verkko-opetusmateriaalia tehdään enemmän kuin ennen. Myös ryhmäkokojen kerrottiin suurentuneen, mikä pitää ottaa huomioon sekä suunnittelussa että toteutuksessa. Myös ”hopsaukset” ovat lisääntyneet ja ne työllistävät opettajia paljon.

Muutamassa vastauksessa kritisoi sitä, että opetussuunnitelmat vaihtuvat liian usein. Tämän vuoksi opettajilta menee suhteessa enemmän aikaa opetustensa hallintoon, eikä opettajilla ole riittävästi aikaa oman työnsä kehittämiseen, uusien opetusmenetelmien tai yhteistyökuvioiden suunnitteluun. Muutamat opettajat olivat tyytymättömiä joihinkin Mamkin hallinnon asioihin. Eräs opettaja odottaa jo oman koulutusjohtajansa vaihtumista, jotta voisi paremmin kehittää omaa työtään.

Toisaalta muutamat opettajat kertoivat työnsä kehittyneen positiivisesti ja he kertoivat tekevänsä enemmän joko hankkeissa töitä tai toimivansa enemmän valmentajana, joka fasilitoi oppimistilanteita. Myös viime vuonna toteutunut työelämäjakso on tuonut muutoksia työhön. Kaiken kaikkiaan opettajat ovat kokeneet melko paljon erilaisia muutoksia työssään viimeisen vuoden aikana.

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Mikkelin ammattikorkeakoulun opettajien opetukseen liittyviä käytänteitä ja menetelmiä. Tutkimukseen osallistui 58 opettajaa eli hieman yli 20 % Mamkin opettajista. Tuloksia ei ole tarkoitus yleistää, mutta ne auttavat ymmärtämään nykyistä tilannetta opettajien näkökulmasta.

Yhteenvedona voidaan todeta, että opetukseen liittyvistä tekijöistä oppimistavoitteet ja -prosessi arvioitiin tärkeimmiksi tekijöiksi. Enemmistö vastaajista päivittää opetusaineistoaan jatkuvasti. Vastausten mukaan voidaan todeta, että tyyppillisesti pedagogiseen koulutukseen osallistutaan kerran vuodessa tai harvemmin. Tiedon uusista opetusmenetelmistä opettajat saavat useimmiten kollegoilta.

Vastausten mukaan tietotekniikan ja sosiaalisen median hyödyntäminen painottuvat opetuksessa monipuolisesti sekä oppimisympäristönä että viestinnän työkaluna. Opettajat hyödyntävät työelämäyhteistyötä yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa melko paljon ja eri tavoin. Yhteistyömuodot vaihtelevat melko paljon, mutta pääsääntöisesti vastaajat kokivat opiskelijoiden saavan lisäarvoa merkittävästi.

Vastaajien mielestä muutoksia on tapahtunut suhteessa eniten opetusmenetelmissä viime vuoden aikana. Myös työn luonne on muuttunut jonkin verran mm. ryhmäkokojen ja verkko-opetuksen lisääntymisen myötä. Kaiken kaikkiaan näiden tulosten valossa näyttää siltä, että Mamkin opettajat toimivat opiskelijalähtöisesti ja hyödyntävät monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti opetusmenetelmiä, jotta halutut oppimistulokset saavutetaan. Tulosten valossa näyttää myös siltä, että opettajat ovat sitoutuneita omaan työhönsä ja halukkaita sen kehittämiseen.

LÄHTEET

Mikkelin ammattikorkeakoulun strategia. Mamk 2017. Tammerprint Oy. 2013.

PARIOPETTAJUUS JA TALOUSHALLINTO LIIKETALouden KOULUTUKSESSA

Anna-Liisa Immonen, Kristiina Kinnunen

JOHDANTO

Yrittäjyyskoulutus on saanut yhä suuremman painoarvon korkeakouluopetuksessa, ja siksi yrittäjyyden näkökulma on sisällytetty myös Liiketalouden koulutuksen kaikkiin aineisiin. Taloushallinnolla on luonnollisesti merkittävä rooli yrittäjyyteen liittyvänä osa-alueena. Rajallisten resurssien vuoksi ajanhallinta on noussut yhdeksi kriittiseksi tekijäksi opintojaksojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Yksi ratkaisu tähän haasteeseen on ammatillisen osaamisen, hyvien käytänteiden ja työn jakaminen ja sitä kautta synergian löytäminen myös opettajuudessa. Pariopettajuus on yksi tapa tehostaa resurssien käyttöä ja siksi hyödyllinen myös laitoksen näkökulmasta. Lisäksi pariopettajuuden myötä tapahtuva ammatillisen osaamisen kehittyminen nostaa parhaimmillaan myös opetuksen laatua.

Tässä artikkelissa esitellään Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) Liiketalouden koulutuksessa käytössä olevia pariopettajuuden menetelmiä. Pariopettajuus voidaan määritellä ja toteuttaa eri tavoin. Mamkissa pariopettajuus nähdään laaja-alaisesti kahden tai useamman opettajan välisenä yhteistyönä, jota tapahtuu niin ennen opintojaksojen alkamista, niiden aikana kuin opintojaksojen jälkeenkin ja useimmiten ilman, että opettajat ovat samanaikaisesti läsnä opetuksessa. Artikkelissä esitellään erilaisia käytännön toteutuksia pariopettajuudessa erityisesti taloushallinnon opintojaksoilla, mutta myös muussa Liiketalouden koulutuksessa. Lisäksi artikkelissa kuvataan niitä hyötyjä ja haasteita, joita pariopettajuus on tuonut mukanaan niin opettajuuden kuin laitoksenkin näkökulmasta. Liiketalouden laitoksella rohkaistaan kokeilemaan, soveltamaan ja kehittämään pariopettajuuden menetelmiä.

YRITTÄJYYSKOULUTUS JA PARIOPETTAJUUS

Korkeakoulujen yrittäjyyden koulutuksessa painopiste on perinteisesti ollut uusien yritysten perustamisessa, sisäisessä yrittäjyydessä sekä yrittäjämäisessä käyttäytymisessä. Tänä päivänä kuitenkin em. ulottuvuudet nähdään toisiinsa liittyvinä, ja siksi yrittäjyyskoulutusta suunnataan yrityksen perustamisen sijaan enemmänkin yksilön yrittäjämäisen käyttäytymisen tai toiminnan edistämiseen. (Ristimäki 2004.)

Yrittäjyyskoulutus on määritelty yhdeksi Euroopan komission toimintasuunnitelman avainalueista elvytettäessä yrittäjähänkeä Euroopassa. Vaikka monet jäsenvaltiot ovatkin jo sisällyttäneet yrittäjyyskoulutuksen kansallisiin strategioihinsa ja yrittäjyyden pakolliseksi osaksi opetussuunnitelmaa, käytännön tason toimissa on vielä parantamisen varaa. Esimerkiksi opetussuunnitelman ja työelämävaatimusten yhtenäisyyttä voidaan vahvistaa työelämäyhteistyön avulla. Lisäksi yrittäjyyden oppimisen tulokset pitäisi määritellä, jotta voitaisiin käyttää tehokkaita yrittäjämäisiä menetelmiä opetuksessa. Edelleen sekä työelämässä olevien yrittäjien ja käytännön kokemuseräisten mallien käyttämistä pitäisi rohkaista yrittäjyyskasvatuksessa. Kaiken kaikkiaan, laajempi yrittäjyyden lähestymistapa pitää ottaa huomioon, jotta voidaan taata yrittäjyyden kehittyminen. (European Commission 2013.)

Mikkelin ammattikorkeakoulun strategiaan (2013) on kirjattu, että ”Ammattikorkeakoulu edistää yrittäjähenkistä toimintakulttuuria ja profiloituu elinikäisen oppimisen korkeakouluna, vahvana tutkimus- ja kehittämistoimijana sekä digitaalisen tiedon hallinnan ja palvelujen osaajana”. Näin ollen yrittäjyys tulee strategian kautta jokaiselle toiminnan tasolle Mamkin toimintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi Mamkin ja Kyamkin yhteistarjonnassa olevaa Yrittäjyys ja innovaatio -opintopolkua. Tämä sisältää kuusi monipuolista 5 opintopisteen laajuista opintojaksoa, jotka tukevat opiskelijan suuntautumista yrittäjyyteen. Lisäksi Mamkin strategian mukaan yrittäjyyden edistämiseksi Mamkissa kehitetään uusia työtapoja, kuten yhteistyössä yritysten kanssa toteutettavia ammatillisen kasvun ohjelmia ja opintopolkuja. Yksi esimerkki tästä on Mamkin Kasarmin kampuksella oleva Xinno, joka tarjoaa opiskelijoiden käyttöön uusia tapoja ja tiloja oppimiseen ja opiskeluun. Opiskelijoita kannustetaan uudelleen oppimiseen, jossa etsitään ratkaisuja yrityksiltä tulleisiin oikeisiin tehtäviin, ongelmiin tai muihin toimeksiantoihin. Ratkaisut työelämän toimeksiantoihin löytyvät yhdistämällä eri alojen opiskelijoiden tiedot ja taidot. Ratkaisuissa etsitään uusia näkökulmia, rohkeita avauksia ja ideoita, joita muut eivät ole vielä keksineet. Näiden tehtävien toivotaan synnyttävän yrittäjyyttä ja kannustavan opiskelijoita yrittäjiksi.

Yrittäjyys on vahvasti läsnä Mamkin eri koulutuksissa ja opintojaksoilla. Yrittäjyydestä järjestetään säännöllisesti erilaisia luentoja, ja useat eri opintojaksot sisältävät yrittäjyyteen liittyviä oppimistehtäviä. Liiketalouden laitoksen yhtenä johtavana ajatuksena on yrittäjyyden kehittäminen, kun tutkinto kannustaa opiskelijoita yrittäjyyteen ja yritystoimintaan. Tutkinto antaa opiskelijoille valmiuksia muuttuvassa digitaalisessa taloudessa toimimiseen ja yrittäjyyteen. (Mikkelin ammattikorkeakoulu 2015a.) Li-

ketalouden laitos on vastuussa koko Mamkin yrittäjyysstrategian kehittamisestä ja on siten mukana strategian jalkauttamissuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa (Mikkelin ammattikorkeakoulu 2015b).

Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Mamkin liiketalouden koulutus on suunniteltu toteutettavaksi tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa lähes jokaisella opintojaksolla. Mamkin strategian mukaisesti jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osallistua vähintään yhteen työelämäprojektiin lukukaudessa. Käytännössä työelämäprojektit ovat osa opintoja, jolloin ne liittyvät yksittäiseen opintojaksoon tai ovat yhteisiä moduulin kaikille opintojaksoille. Tällöin opiskelijat voivat soveltaa teoreettista tietoa käytäntöön reaalijassaan. Läheinen yhteistyö työelämän kanssa sekä aidot työelämäprojektit tarjoavat opiskelijoille hyvät valmiudet työelämään, ja opiskelijat voivat verkostoitua alueen yritysten ja organisaatioiden kanssa jo opintojen aikana. (Mikkelin ammattikorkeakoulu 2015a.)

Pariopettajuus on määritelty mm. opettajuuden menetelmäksi, jossa yksi tai useampi yksilö työskentelee saavuttaakseen jotain, jota kukaan ei voisi saavuttaa yksin. Bacharach ym. (2007) puolestaan ovat määritelleet pariopettajuuden menetelmäksi, jossa kaksi opettajaa työskentelee yhdessä opiskelijaryhmän kanssa jakaen suunnittelun, organisoinnin, toteutuksen, arvioinnin ja fyysisen opetustilan. (Bacharach ym. 2007; Wenzlaff 2002.)

Sandholtzin mukaan (2000) tiimiopettajuudessa voidaan tunnistaa kolme erilaista kategoriaa. Ensimmäisessä kategoriassa kaksi tai useampi opettaja tekevät yhteistyötä jakaen opettajuuden vastuuta vain jossain määrin. Toinen kategoria taas pitää sisällään yhteisen suunnittelun, mutta molemmilla opettajilla on omat, erilliset ohjeet. Kolmas kategoria puolestaan yhdistää jaetun yhteistyön opettajuuden kaikilla osaluilla. Perry ja Stewart (2005) puolestaan luokittelevat tiimiopettajuutta sen mukaan, kuinka paljon yhteistyötä opettajien välillä esiintyy. Alhaisimmalla yhteistyön tasolla opettajat opettavat opintojaksonsa sisällön aiemmin muiden opettajien kanssa yhteistyössä määritellyn opetussuunnitelman mukaisesti. Tässä yhteistyömuodossa opettajat voivat suunnitella opintojakson sisällön yleisellä tasolla yhdessä, mutta kukin opettaja opettaa ja arvioi opintojakson erikseen. Korkeimmalla yhteistyön taso puolestaan sisältää yhteisen suunnittelun, opetuksen ja arvioinnin kattaen kaikki opintojakson opettamiseen liittyvät osa-alueet. Käytännössä tiimiopettajuus tarkoittaa kuitenkin yleensä jotain näiden kahden tason välistä yhteistyötä.

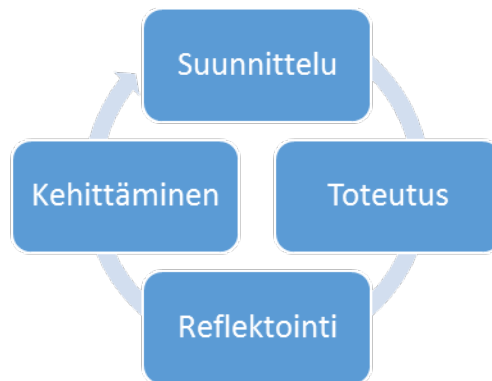
Lisäksi tiimiopettajuus voidaan jakaa eri luokkiin, kuten ns. kiertävään menetelmään ja jaettuun menetelmään riippuen opettajien osallistumisesta ja läsnäolosta luokissa opintojakson aikana. Kiertävässä menetelmässä opettajat opettavat vain oman aihealueensa sisällön, ja tällöin vain yksi opettaja on läsnä opiskelijaryhmän kanssa. Jaetussa menetelmässä taas opetus on järjestetty siten, että kaikki opettajat ovat samanaikaisesti läsnä vähintään kerran viikossa pitäen sen lisäksi myös omat erilliset opetustuntinsa. (Leavitt 2006.)

PARIOPETTAJUUS JA TALOUSHALLINTO

Pariopettajuutta sovelletaan Liiketalouden laitoksella monin eri tavoin. Erityisesti useat taloushallinnon opintojaksot toteutetaan pariopettajuuden menetelmin, mutta myös yrittäjyyteen, markkinointiin, henkilöstöhallintoon ja johtamiseen liittyviä opintojaksoja toteutetaan opettajien yhteistyöllä. Opettajien aiemmat työkokemukset liike-elämässä auttavat opintojaksojen sisältöjen ja aitojen työelämään liittyvien tehtävien suunnittelussa. Parhaimmillaan oman osaamisen ja ammatillisten kokemusten jakaminen kehittää molempien ammattitaitoa ja tuo synergiaa opetuksen suunnitteluun. Seuraavat kappaleet esittelevät taloushallinnossa ja muussa liiketalouden koulutuksessa käytettyjä pariopettajuuden eri menetelmiä.

Pariopettajuuden menetelmät

Liiketalouden laitoksella toteutettu pariopettajuus perustuu jatkuvaan kehittämiseen laadukkaana opetuksen ja oppimisen takaamiseksi. Kaikki prosessin vaiheet ovat olennaisia opettajien osaamisen kehittämisessä ja opiskelijoiden oppimisen tukemisessa. Kuva 1 esittää jatkuvan kehittämisen prosessia, jota sovelletaan ylipäätään kaikessa pariopettajuudessa, vaikkakin eri vaiheiden sisältö prosessin aikana voi vaihdella opintojaksoista riippuen.

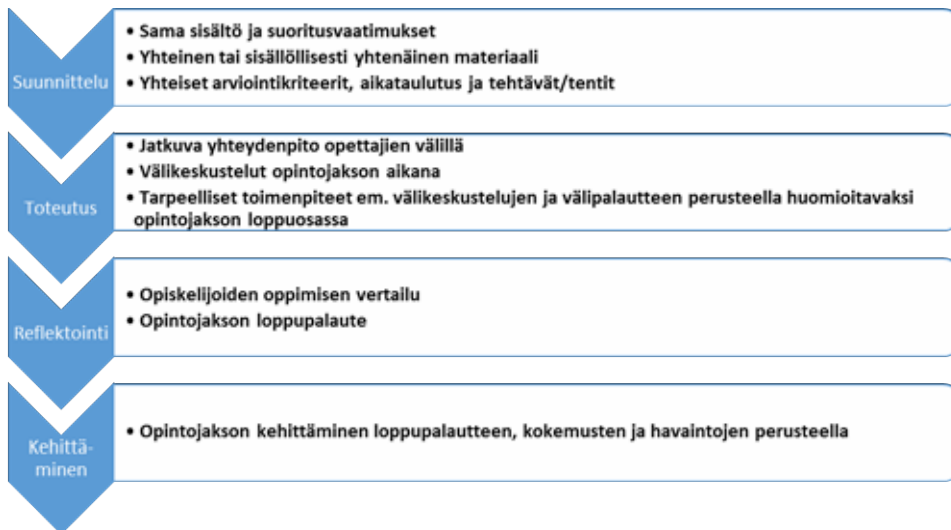

KUVA 1. Pariopettajuuden jatkuvan kehittämisen prosessi

Pariopettajuutta sovelletaan Liiketalouden laitoksella monin eri tavoin. Useimmiten kaksi tai useampi opettaja opettaa samaa opintojaksoa eri opiskelijaryhmille. Muita menetelmiä ovat ns. kiertävä pariopettajuuden menetelmä (rotational model) ja jaetun pariopettajuuden menetelmä (dispersed team model). Seuraavat esimerkit kuvaavat kutakin menetelmää ja niistä saatavia hyötyjä yksityiskohtaisemmin.

Kaksi tai useampi opettaja ja yksi taloushallinnon opintojakso

Pariopettajuutta, jossa kaksi tai useampi opettaja opettaa samaa aihetta eri ryhmille, toteutetaan esimerkiksi Kirjanpidon, Kustannus- ja kannattavuuslaskennan sekä Yritysverotuksen opintojaksoilla. Kirjanpito-opintojaksolla ensimmäisen vuoden liiketalouden opiskelijat opettelevat kirjanpidon perusteita. Kustannus- ja kannattavuuslaskennan opintojakso toteutetaan toisen vuoden opiskelijoille, ja siinä opetellaan laskemaan tuotteille ja palveluille kustannuksia eri laskentamenetelmiä käyttäen sekä arvioimaan yrityksen kannattavuutta. Yritysverotus-opintojaksolla toisen vuoden opiskelijat tutustuvat yritysverotukseen eri yritysmuodoissa. Kuva 2 esittää yleisiä piirteitä pariopettajuuteen ja yllä mainittuihin opintojaksoihin liittyen.

KUVA 2. Yhteiset piirteet kahden tai useamman opettajan ja yhden opintojakson mallissa

Huolellinen opintojakson suunnittelu on edellytys toimivalle pariopettajuudelle. Suunnitteluvaiheessa päätetään yksityiskohtaisemmin tavoitteista, sisällöstä, pedagogisista menetelmistä, materiaalista, arviointiperusteista sekä aikataulutuksesta, jotta saadaan luotua yhtenäinen opetusstrategia. Toteutusvaiheessa opettajat arvioivat säännöllisesti toteutuksen onnistumista ja opiskelijaryhmän osaamisen kehittymistä sekä tekevät tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä toteutuksen suhteen. Arviointia tehdään sekä virallisesti palavereissa että epävirallisesti ns. käytäväkeskusteluissa. Korjaavilla toimenpiteillä pyritään edesauttamaan opiskelijoiden oppimisprosessia. Esimerkkejä korjaavista toimenpiteistä ovat muutokset opintojakson sisällön painottamisessa sekä uusien esimerkkien tai tehtävien laatiminen. Mamkin laatu järjestelmän mukaisesti kaikilta opintojaksoilta kerätään välipalautetta, mikä on myös tärkeä työväline pariopettajuutena toteutettavilla opintojaksoilla. Välipalautteen avulla opettajat voivat vertailla opiskelijoiden kommentteja ja huomioida kehitysehdotukset opintojakson loppuosan toteutuksessa. Opintojakson jälkeen opettajat arvioivat opintojakson onnistumista ja opiskelijoiden osaamisen kehittymistä saadun lopullisen opintojaksopalautteen ja omien kokemustensa ja näkemystensä perusteella. Kehittämisehdotukset voivat liittyä mihin tahansa opetusstrategian osa-alueeseen.

Opintojaksoilla tehdään työelämäyhteistyötä eri tavoin opintojakson sisällöstä riippuen, mikä tuo myös pariopettajuuteen erityispiirteitä kuviossa 2 mainittujen yleispiirteiden lisäksi. Esimerkiksi Kirjanpidon opintojaksolla opiskelijaryhmät ovat vierailleet Liiketalouden laitoksen kummiyritysten tai muiden paikallisten yhteistyökumppaneiden organisaatioissa tutustumassa taloushallinnon hoitamiseen käytännössä. Näin he ovat päässeet eri tavoin näkemään mm. digitaalisuuden vaikutusta kirjanpidon käytännön toteuttamisessa. Vastaavasti Kustannus- ja kannattavuuslaskennan opintojaksolla vieraileva luennoitsija paikallisesta monikansallisesta yrityksestä on käynyt esittelemässä kustannuslaskennan toteuttamista käytännössä. Lisäksi paikalliset yhteistyökumppanit ovat antaneet toimeksiantoja ja tehtäviä liiketalouden opiskelijoille. Työelämäyhteistyö on kiinteästi sidoksissa yrittäjämäiseen käyttäytymiseen, jota pyritään korostamaan kaikilla laitoksen opintojaksoilla. Vaikka työelämäyhteistyö vaatii aina ylimääräisiä ponnisteluja, antaa se myös mahdollisuuden erityyppisiin toteutuksiin tuoden nykyaikaista näkökulmaa niin opetukseen kuin oppimiseen.

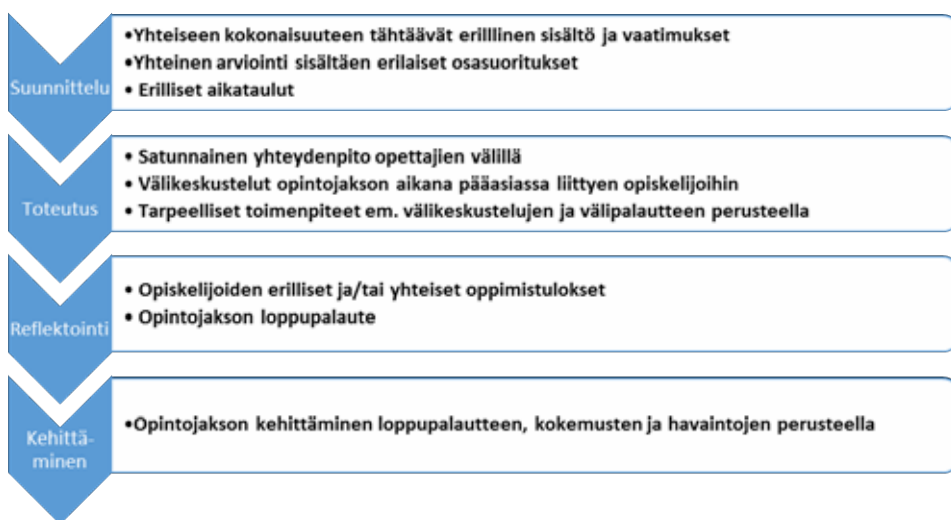
Taloushallinnon sovellusten käyttäminen on yksi esimerkki kokemuksesta oppimisesta. Pariopettajuuden näkökulmasta opettajat sopivat, kuinka ohjelmaopetus sisällytetään opintojaksolle sekä kuinka mitataan ja arvioidaan oppimista. Yleensä kokonaisarviointi koostuu eri osa-alueista, ja ohjelmaosaamista voidaan mitata esimerkiksi parityönä tehtävien näyttöjen avulla, mikä helpottaa arvioitavien tehtävien määrää opettajan näkökulmasta. Luonnollisesti yksilöllisen osaamisen osuus on huomioitava myös suoritusvaatimuksissa ja arvioinnissa. Parhaimmillaan eri ryhmien opetustunnit ovat samaan aikaan, jolloin myös voidaan käyttää samaa testiä kaikille ryhmille. Vaihtoehtoisesti opettajat voivat suunnitella näytön rakenteen yhdessä ja muuttaa näytön sisältöä tarpeellisin osin.

Lisäksi taloushallinnon eri opintojaksoilla on voitu hyödyntää yhteisiä Moodle-testejä tai -tenttejä. Taloushallinnon opettajat ovat jakaneet opintojakson sisällön ja sopineet keskenään, mistä osasta kukin tekee testejä Moodlen kysymyspankkiin, josta testit on kopioitu kaikkien käytettäväksi. Testejä voidaan muokata suhteellisen pienellä vaivalla uutta käyttötarkoitusta varten. Opiskelijat voivat hyödyntää em. testejä arvioidessaan oman osaamisen kehittymistään.

Tämän pariopettajuusmenetelmän soveltamisessa on monia etuja. Yhteiset suunnitelupalaverit ovat hyvä foorumi opintojaksojen sisällön painotuksista keskustelulle sekä eri opettajien käyttämien materiaalien sekä suoritus- ja arviointiperusteiden vertailulle parhaiden käytäntöjen löytämiseksi. Edelleen em. vertaisarvioinnin avulla voidaan paremmin taata yhtenäinen laatu taso eri ryhmien välillä sekä edesauttaa opettajien jatkuvaa oppimista. Lisäksi yhteiset tavoitteet ja lisääntynyt yhteistyö opettajien välillä voivat parhaimmillaan parantaa myös laitoksen työilmapiiriä. Vaikka tämä pariopettajuuden menetelmä vaatii paljon työtä varsinkin, kun sitä sovelletaan opintojaksolle ensimmäisen kerran, voidaan työn hedelmistä nauttia myöhemmin hyödyntämällä jo kerran keksittyä mallia uudelleen tulevilla opintojaksoilla.

Kiertävä pariopettajuuden menetelmä

Kiertävää pariopettajuuden menetelmää sovelletaan esimerkiksi Kirjanpidosta tilinpäätökseen ja Tilinpäätösanalyysit ja tilintarkastus -opintojaksoilla, joilla opettajat opettavat ainoastaan tietyn osan opintojakson sisällöstä. Molemmat opintojaksot on suunnattu taloushallintoon suuntautuneille opiskelijoille, jotka syventävät tietojaan ja osaamistaan taloushallinnon lainsäädäntöön, raportointiin, tilinpäätöksen analysointiin sekä tilintarkastukseen liittyen eri yhtiömuodoissa. Kirjanpidosta tilinpäätökseen -opintojakson ensimmäisessä osassa (4 op) opiskellaan teoriaa ja tehdään tilinpäätösharjoituksia kirjanpito-ohjelmalla ja toisessa osassa (1 op) tutustutaan toiminnanohjausjärjestelmään taloushallinnon näkökulmasta. Molemmissa osioissa on eri opettaja. Opiskelijat ovat opiskelleet toiminnanohjausjärjestelmän peruskäyttöä aiemmin pidetyllä opintojaksolla taloushallinnon opetuksen ulkopuolella. Myös tältä osin ohjelman käytön opetus on vaatinut yhteistyötä eri opettajien välillä. Tilinpäätösanalyysit ja tilintarkastus -opintojakso on myös jaettu kahteen osa-alueeseen siten, että toinen opettaja opettaa tilinpäätösanalyysien osuuden ja toinen opettaja tilintarkastuksen. Opettajat ovat yhdessä suunnitelleet laajemman case-harjoituksen, jossa opiskelijat tutustuvat ensin tilinpäätösten analyysiin ja myöhemmin jatkavat samaa harjoitusta tilintarkastuksen näkökulmasta. Kuva 3 esittää taloushallinnon opintojaksoilla käytetyn kiertävän pariopettajuusmenetelmän yleisiä piirteitä.

KUVA 3. Kiertävän pariopettajuuden yhteiset piirteet

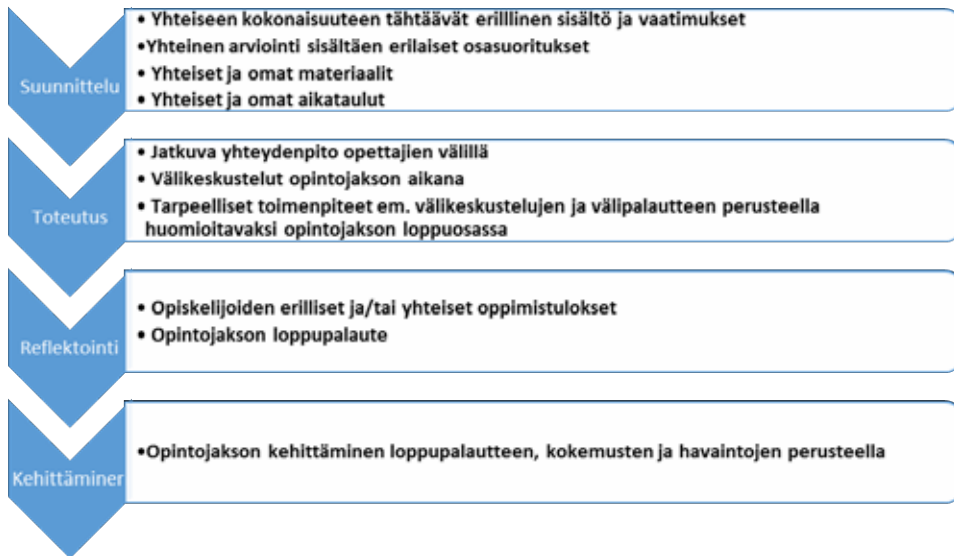
Huolimatta opintojaksojen sisällön jakautumisesta tässä pariopettajuuden menetelmässä, opintojakson kokonaisuus pyritään opiskelijan näkökulmasta pitämään eheänä ja ymmärrettävänä, mikä puolestaan vaatii huolellista yhteissuunnittelua ennen opintojakson alkamista. Osasuoritusten vaatimukset ja opintojakson arvioinnin rakentuminen on päätettävä ja esitettävä selkeästi heti opintojakson alussa. Mitä paremmin opintojakso on suunniteltu ja suoritus- ja arviointiperusteet määriteltä, sitä vähemmän yhteistyötä opettajien välillä vaaditaan opintojakson aikana. Sen sijaan opintojakson päättyessä opettajat kokoavat yhteen opintojakson arvioinnin ja keskustelevat suorituksista niin yksilöiden kuin kokonaisuudenkin näkökulmasta tehden kehitysehdotuksia tuleville vastaaville opintojaksoille.

Kiertävässä pariopettajuuden mallissa kukin opettaja voi keskittyä oman aihealueensa opettamiseen ja opintojakson eri osa-alueiden toteutukset voivat vaihdella huomattavastikin toisistaan. Tämä voi myös auttaa opiskelijoita keskittymään kuhunkin osa-alueeseen intensiivisemmin ja sitä kautta parantaa myös oppimistuloksia ja osaamisen kehittymistä.

Jaetun pariopettajuuden menetelmä

Jaettua pariopettajuuden mallia käytetään sekä Projektiosaamisen että Tutkimusmenetelmien opintojaksoilla. Tällöin kaikki opintojakson opettajat osallistuvat lähiopetukseen muutaman kerran opintojakson aikana, mutta pitävät lähitunteja yksin viikoittain. Tutkimusmenetelmien opintojaksolla opiskelijat oppivat oikeiden työelämäprojektien kautta projektien suunnittelua, toimeenpanoa ja raportointia. Opinto-

jakso alkaa teoreettisella osuudella, jonka jälkeen opiskelijat toteuttavat työelämäprojektinsa käytännössä ja lopuksi vielä esittävät työnsä. Opintojakso vaatii opiskelijoilta yrittäjämäistä käyttäytymistä ja opettajilta puolestaan edistyneitä ohjaustaitoja. Opintojakson opettajat työskentelevät tiiviisti yhdessä koko opintojakson ajan, vaikka toinen opintojakson opettajista on vastuussa projektiosaamisen teoreettisesta osuudesta ja toinen projektien käytännön toteutuksesta. Tutkimusmenetelmät-opintojaksolla opiskelijat tutustuvat erilaisiin tutkimusmenetelmiin siten, että pystyvät hyödyntämään oppimaansa omassa opinnäytetyössään. Kaikki opinnäytetyöt tehdään toimeksiantajille, jotka voivat hyödyntää opinnäytteiden tuloksia myöhemmin omassa toiminnassaan. Tällainen yhteistyö on erinomainen tapa kehittää työelämän ja oppilaitoksen välistä toimintaa. Molemmilla edellä mainituilla opintojaksoilla opettajat suunnittelevat opintojaksojen omat osuutensa siten, että tavoitteena on kuitenkin opintojakson yhtenäinen sisältö. Opettajat pitävät yhteisiä suunnittelupalavereita ja sopivat yhtenäisestä arvioinnista sekä arviointiin vaikuttavista osatehtävistä. Kuva 4 esittää jaetun pariopettajuuden yhteiset piirteet.

KUVA 4. Jaetun pariopettajuuden yhteiset piirteet

Jaetun pariopettajuuden malli mahdollistaa opintojaksoilla laajat, toimeksiantoihin pohjautuvat tehtävät, jotka arvioidaan kunkin opettajan omien aihealueiden mukaan. Tällaiset toimeksiannot vaativat opiskelijoilta yrittäjämäistä käyttäytymistä ja asennetta, kun heidän tulee tarkastella isoa kokonaisuutta eri näkökulmista. Opiske-

lijoiden täytyy huolehtia myös erilaista tehtävän edellyttämistä vaatimuksista, aikatauluista sekä työskennellä itsenäistä ja oma-aloitteisesti.

Lähiopetus on jaetun pariopettajuuden mallissa yleensä paljon vuorovaikutteisempaa kuin muissa pariopettajuuden malleissa. Opettajat voivat kommunikoida keskenään opetuksen aikana, ja näin opetus on mielenkiintoisempaa myös opiskelijoille. Malli sisältää kuitenkin paljon yhteistyötä yhteisen lähiopetuksen myötä, ja tällöin tarvitaan runsaasti yhteistä materiaalin ja opetuksen suunnittelua. Vuorovaikutteiset lähiopetustunnit tuovat kuitenkin vaihtelua opettajien arkeen, kun he voivat hyödyntää toistensa osaamista. Tämä puolestaan voi lisätä yleistä sitoutumista työhön ja myös parantaa laitoksen ilmapiiriä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Pariopettajuutta voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Jaetun pariopettajuuden malli vaatii opettajilta enemmän yhteistä suunnittelua kuin kiertävän pariopettajuuden malli. Yhteistä lähiopetusta varten jaetussa pariopettajuudessa tarvitaan opettajien yhteistä opetusstrategiaa, kun opettajat ovat luokkatilassa yhtä aikaa opettamassa omaan erikoistumisensa liittyviä asioita. Eniten opettajien välistä yhteistyötä tarvitaan kaksi tai useampi opettaja ja yksi opintojakso -mallissa, ja yhteistyö kohdistuu ennen kaikkea opintojakson suunnitteluun. Opintojakson toteutuksen aikana yhteistyön tarve vähenee, jos opintojakso on hyvin suunniteltu jo alun perin. Jaettu pariopettajuus vaatii enemmän säännöllistä opettajien välistä kommunikaatiota opintojakson toteutuksen aikana kuin kiertävä pariopettajuus. Opintojakson reflektointi ja kehittäminen ovat hyvin samanlaisia kaikissa liiketalouden laitoksella toteutettavissa pariopettajuuden malleissa. Pariopettajuuden mallin valinta riippuu esimerkiksi opintojakson sisällöstä, käytettävistä resursseista sekä opettajien osaamisesta.

Pariopettajuudella voi olla monia hyötyjä sekä koulutusorganisaation että opettajien näkökulmasta, kun ajatellaan ajan hallintaa ja resurssien käyttöä. Yhteistyö opettajien välillä mahdollistaa synergian, kun osaamista ja hyviä käytänteitä voidaan jakaa opettajien kesken. Tämä puolestaan parantaa yleensä opetuksen laatua ja sitä kautta opiskelijoiden oppimistuloksia. Yhteisesti suunniteltu ja tuotettu materiaali eri ryhmille samalla opintojaksolla tasoittaa opettajien työkuormaa. Tärkein tekijä menestyksellisessä pariopettajuudessa on opettajien aito halu sitoutua pariopettajuuteen. Pariopettajuudessa on monia hyviä puolia ajan hallinnan näkökulmasta, mutta se vaatii kuitenkin paljon aikaa ennen opintojakson alkua. Yleensä kuitenkin ensimmäisellä kerralla käytetty aika ja tulokset voidaan hyödyntää tulevilla opintojaksoilla.

Koulutusorganisaatiossa pariopettajuus voi tehostaa resurssien käyttöä. Lähtökohtana pariopettajuudelle on hallinnollinen kannustus, kun koulutusorganisaatiossa ollaan halukkaita kokeilemaan uusia asioita, ottamaan riskejä ja hyväksymään kokeilullinen laatu. Osaamisen jakaminen opettajien kesken mahdollistaa entistä joustavampien aikataulujen laatimisen ja kierron eri tehtävissä. Pariopettajuus helpottaa myös si-

jaisuuksia pitkien poissaolojen aikana laitoksella. Kokemuksemme mukaan kaikki pariopettajuuteen laitettu työpanos on tuottanut hyviä tuloksia ja parantanut sekä taloushallinnon tiimin että liiketalouden ilmapiiriä.

LÄHTEET

- Bacharach, Nancy & Heck, Teresa Washut, 2007. Co-Teaching in Higher Education. Journal of College Teaching & Learning, Vol 4, No.10, October, 19-26.
- European Commission 2013. Entrepreneurship Action Plan 2020. WWW-dokumentti. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0795&from=EN>. Päivitetty 9.1.2013. Luettu 6.9.2016.
- Euroopan komissio 2013. Yrittäjyys 2020 -toimintasuunnitelma. WWW-dokumentti. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0795&from=FI>. Päivitetty 9.1.2013. Luettu 6.9.2016.
- Leavitt, Melissa C. 2006. Team Teaching: Benefits and Challenges. WWW-dokumentti. Stanford University, <http://web.stanford.edu/dept/CTL/Newsletter/teamteaching.pdf>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.3.2015.
- Mikkelin ammattikorkeakoulu 2013. Mikkelin ammattikorkeakoulun strategia. WWW-dokumentti. http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkwwwstructure/20831_Mamk_2017_strategia_low.pdf. Päivitetty 3.6.2013. Luettu 13.9.2016.
- Mikkelin ammattikorkeakoulu 2015a. Opetussuunnitelmat: Mikkelin ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. https://soleops.mamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/fet?valkiel=fi&koulohj_id=5931216&ryhma_id=5960243. Ei päivitystietoa. Luettu 13.9.2016.
- Mikkelin Ammattikorkeakoulu 2015b. Toimintasuunnitelma. Liiketalouden laitos. Moniste.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Ammattikorkeakoulukoulutus ja sen kehittäminen. WWW-dokumentti. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/?lang=fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 13.9.2016.
- Perry, Bill & Stewart, Timothy 2005. Insights into effective partnership in interdisciplinary team teaching. System, Vol 33, Issue 4, December, 563–573.
- Ristimäki, Kari 2004. Yrittäjäksi identifioutuminen. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus nuorten yrittäjyyteen liittyvän identiteetin kehityksestä. Vaasan yliopisto.
- Sandholtz, Judith Haymore 2000. Interdisciplinary team teaching as a form of professional development. Teacher Education Quarterly, Summer, 39–54.

YRITTÄJÄSTÄ LEHTORIKSI

Petteri Tiljander

JOHDANTO

Olen opiskellut yrittäjyyttä kolmella vuosikymmenellä ja viidellä eri opintoasteella; peruskoulun yläasteen kaupallisissa aineissa, opistoasteella yrittäjän erikoisammattitutkinnossa, ammattikorkeakoulussa sekä ammattikorkeakoulu- että ylempään ammattikorkeakoulututkintoon liittyen sekä yrittäjyyden DI-tutkintoon liittyen tiedekorkeakoulussa. Koskaan minua ei ole yrittäjyyden opinnoissa opettanut henkilö, jolla olisi itsellään ollut mainittavaa kokemusta yrittäjyydestä. Tämän käytännön osaamisen puuttumisen olen kokenut häiritsevän itseäni, koska opettajilla ei ole aina kykyä sitoa opetettuja asioita ja teorioita käytäntöön.

Suurin osa suomalaista työllistyy nykyään pk-sektorille, ja moni aloittaa yrittäjyyden mikroyrityksestä. Sekä yrittäjänä toimimiseen, että näissä yrityksissä työskentelyyn liittyy mielestäni osaamista, jota yrittäjyyden opintojen kautta tulisi opiskelijoille jakaa. Suuri osa tästä osaamisesta on niin sanottua käytännön tekemisessä syntynyttä hiljaista tietoa, ja tällöin opettajalla tulisi olla tätä käytännön osaamista. Kun jokunen vuosi sitten aloin miettiä omaa tulevaisuuttani ja näin yhtenä vaihtoehtona uran vaihtamisen opetusalan tehtäviin, koin heti omaksi tehtäväkseni tämän hiljaisen tiedon jakamisen. Koin oppineeni toistakymmentä vuotta kestäneen yrittäjäurani aikana asioita, joita halusin jakaa tulevaisuuden yrittäjille ja työntekijöille, jotta he voisivat välttää samoja virheitä, joita itse olin tehnyt. Minulla oli kerrottavana tarinoita, joista todennäköisesti pystyy oppimaan paljon.

Nyt lukukauden mittaisen opettajuuden jälkeen olen moneen kertaan pysähtynyt ihmettelemään, kuinka paljon yrittäjän sekä lehtorin työssä on yhtymäkohtia. Samalla olen saanut kuulla opiskelijoilta paljon positiivista palautetta, koska olen pystynyt värittämään opetustani todellisilla tarinoilla yrittäjyydestä. Tässä artikkelissa paneudutaan juuri näihin lehtorin ja yrittäjän työn yhtymäkohtiin. Artikkelin teoriaosassa esitellään ammatillisen osaamisen ja hiljaisen tiedon liittyminen toisiinsa sekä hiljaisen tiedon merkitys nykypäivän työelämässä. Lisäksi tutustutaan opettajan sekä yrit-

täjän osaamisvaatimuksiin sekä ominaisuuksiin. Artikkelin pääpaino on kuitenkin yhtä lailla omista kokemuksistani, joita viimeisten kuukausien aikana olen kerryttänyt työskennellessäni yrittäjyyden lehtorina.

AMMATILLINEN OSAAMINEN JA HILJAINEN TIETO

Ammatillista osaamista voidaan lähestyä, jakaa ja määritellä kolmesta näkökulmasta: Ammatillinen osaaminen eli ammattiin liittyvät tiedot ja taidot, yliammattillinen osaaminen eli yleiset työelämätaidot sekä meta-tason osaaminen eli kyky säädellä omaa toimintaa. Yleensä asiantuntijalta löytyy koulutukseen ja työkokemukseen liittyvää ammatillista osaamista sekä kahdesta neljään yliammattillista sekä meta-tason osaamista. Yliammattillista osaamista ovat esimerkiksi verkosto-osaaminen, vuorovaiikutustaidot, ATK-taidot sekä projektinhallintataidot. Meta-osaamista ovat oppimisen ja ajattelun taidot, kyky tavoitteelliseen ja suunniteltuun toimintaan, olemassa olevan tietotaidon soveltaminen eri tilanteissa sekä taito hallita omaa persoonaansa. Ammatillinen osaaminen voidaan jakaa kolmeen osaamiseen eli asiantietoon, taitoihin sekä käytännön tietoon, joka yleensä on hiljaista tietoa. (Hägg 2010.)

Hiljainen tieto on haasteellista tunnistaa. Sitä löytyy kuitenkin jokaiselta. Toisaalta nuoret usein luulevat tietävänsä paljon, vaikkei heillä olisikaan vielä kokemuksia työelämästä ja erilaisista tehtävistä siellä. Kokenut henkilö taas ei tunnista omaa osaamistaan tai pidä sitä mitenkään erityisenä tai arvokkaana, vaikka hän tietotaidoillaan sekä kokemuksellaan hallitsee monipuolisesti eri tilanteet ja tehtävät. Jotta hiljaista tietoa voidaan siirtää muille, tulee se ensin kyetä tunnistamaan. Yhdessä tekeminen ja keskustelut antavat hiljaiselle tiedolle muodon, joka myös mahdollistaa sen jalostamisen. (Juuti 2008, 251.)

Elämme hiljaisen tiedon maailmassa. Hiljainen tieto sisältää aina viittauksia eksplisiittiseen eli täsmätietoon tai tunnettuihin sääntöihin. Tämä täsmätieto ei kuitenkaan nykypäivänä ole riittävää osaamisen perustaksi. Sen luonne on julkista sekä tunnettua, joten voidaan olettaa, että se on liike-elämässä myös kilpailijoiden saatavilla. Tätä tietoa on helppo jakaa keskusteluissa, raporteissa sekä julkaisuissa, ja tästä syystä se leviääkin yleensä keskusteluiden kautta eteenpäin. Täsmätieto toimii hyvin jokapäiväisiä, yleisiä ongelmia ratkaistaessa, mutta yritysten toimintaympäristö on muuttunut, ja nykyään siellä tarvitaan erilaistunutta organisaation omaa käytännön osaamista eli hiljaista tietoa. Muuttuneelle ympäristölle on tyypillistä kaoottisuus, tempoilu sekä epäjohtamukaisuus. Jotta kykenee riittävään toimintaympäristön kehittämiseen ja muutokseen, on hallittava hiljaista tietoa. Hiljaisen tiedon käyttöä kuitenkin helpottaa se, että me kaikki käytämme sitä jatkuvasti päivittäisessä elämässämme. Elämme maailmassa, jossa ihmiset luottavat hiljaiseen tietoon jatkuvasti, koska automaattiset sekä tiedostamattomat teot ovat hiljaiseen tietoon perustuvia. (Kikoski & Kikoski 2004, 62–67.)

OPETTAJAN OSAAMINEN

Asetuksessa ammattikorkeakouluista lehtorin osaamisvaatimuksista sanotaan seuraavaa: ”Ammattikorkeakoulun yliopettajalta vaaditaan soveltuva jatkotutkintona suoritettu lisensiaatin tutkinto tai tohtorin tutkinto ja lehtorilta soveltuva ylempi korkeakoulututkinto.

Erityisestä syystä yliopettajan toimeen voidaan 1 momentin estämättä ottaa ylempään korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö ja lehtorin toimeen henkilö, joka ei ole suorittanut ylempää korkeakoulututkintoa, jos henkilö on erittäin hyvin perehtynyt toimen tehtäväalaaan.

Yliopettajalta ja lehtorilta, jonka opetustehtävään pääosin kuuluu ammattiopintojen järjestäminen, vaaditaan lisäksi vähintään kolmen vuoden käytännön kokemus tutkintoa vastaavissa tehtävissä.

Ennen kuin käsi- ja taideteollisuusalan, viestintä- ja kuvataidealan, teatteri- ja tanssialan tai musiikkialan yliopettajan tai lehtorin toimi julistetaan haettavaksi, ammattikorkeakoulu voi päättää, että hakijoilta vaaditaan 1 - 3 momentissa säädettyjen vaatimusten sijasta tehtävän hoitamisen edellyttämät taiteelliset ansiot.” (A 1129/2014, 17 §) Edellä mainitun pykälän lisäksi on itse oppilaitokselle annettu valta arvioida henkilön soveltuvuutta tehtävään sekä määritellä lisävaatimuksia, kuten pedagoginen pätevyys. Tehtävästä riippuen soveltuvana tutkintona voidaan pitää ylempää yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkintoa. (OAJ. Ammattikorkeakoulujen opetushenkilöstö.)

1990-luvulla pedagogiikka oli opettajakeskeistä ja opettajat hallitsivat ammattiaineensa. Nykypäivään tultaessa opettajuus on muuttunut opiskelijälähtöiseksi ja samalla opettajan roolit ja osaamisvaatimuksetkin ovat muuttuneet. Nykyään opettaja on ohjaaja, joka toimii opetuksen ohessa asiantuntijayhteisön jäsenenä sekä kansainvälisten verkostojen jäsenenä. Pyrkimyksenä hänellä on opetuksen lisäksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä työelämän kehittäminen. Opettajan on pitänyt havaita tämä oman työnsä ytimen muuttuminen ja reagoida siihen omaa osaamistaan kehitäten. Vanhasta pois oppimisen, asennemuutoksen sekä sitoutumisen kautta opettaja on valmistautunut uutta osaamista vaativiin rooleihinsa: pedagogisena asiantuntijana, asiantuntijuuden jakajana, kanssaoppijana, organisoijana, kehittäjänä ja mentorina. Myös tutkimus on korostunut muutoksen myötä. Tämä tarkoittaa opettajan osaamisen kannalta sitä, että uusimman tietämyksen lisäksi opettajan tulisi kyetä tuottamaan työelämään soveltuva tutkimustietoa sekä ohjaamaan opiskelijoita arvioimaan ja soveltamaan tietoa. Opettajan tulee siis hallita sekä opettaminen että oman ammattialansa kehittäminen. (Harmoinen 2009, 56 - 57.)

Edellä mainitun muutoksen myötä opettajan osaamisvaatimukset voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: Kehittämisaosaaminen, työyhteisöosaaminen, substanssiosaaminen ja pedagoginen osaaminen. Näistä osaamisalueista tulisi kyetä nostamaan esiin opet-

tajan vahvuusalueet ja edelleen kehittää sekä hyödyntää niitä. Opettajan kehittämisosaaminen pitää sisällään niin opetuksen ja ohjauksen kehittämisen kuin myös henkilökohtaisen osaamisen sekä työelämän kehittämistaidot. Lisäksi osaamiseen liittyvät voimakkaasti myös asenteet sekä arvot, jotka näkyvät halukkuutena uudistua, innokkuutena, kiinnostuksena, motivaationa sekä tapana toimia. Työyhteisöosaamisen ytimessä on opettajan sosiaalinen pääoma sekä sosiaaliset taidot. Opettajalta pitää löytyä kykyä ja halukkuutta verkostoitua sekä ylläpitää kotimaisia ja kansainvälisiä verkostoja. Samoin työyhteisöosaamiseen liittyy työelämälähtöisten sekä uusien opetustapojen suunnittelu, omaksuminen ja toteutus. Työelämäosaaminen sekä ammatillinen tietotaito muodostavat opettajan substanssiosaamisen. Tähän liittyen opettajan tulee kyetä arvioimaan omaa osaamistaan kriittisesti, tulevaisuuden vaatimukset huomioiden sekä tarvittaessa hankkia lisäosaamista. Substanssiosaamisen viitekehyksessä tulee myös entistä laajemmin hyödyntää verkostoja sekä jakaa osaamistaan. Osaamisen jakaminen sekä verkostot liittyvät myös pedagogiseen osaamiseen. Näitä tulisi pystyä hyödyntämään työelämälähtöisten teemojen kanssa, koulutusprosessien hallinnassa ja suunnittelussa. Myös opiskelijoiden yksilölliset tarpeet tulisi kyetä huomioimaan muun muassa kansainvälisessä liikkumisessa sekä yksilöllisissä opintopoluissa. (Ammattipeda, Opettajan osaamisen kehittäminen)

YRITTÄJÄN OSAAMINEN JA OMINAISUUDET

Eräs tapa luokitella menestyvälle yrittäjälle asetettuja osaamis- ja ominaisuusvaatimuksia on niiden jakaminen edellytystekijöihin ja erottumistekijöihin. Yrittäjän edellytystekijöinä pidetään taloudellista ajattelua, ammatillista osaamista sekä yrittäjämieltä. Lisäksi ovat olemassa erottumistekijät, joiden avulla yrittäjä voi erottua yritys kentästä ja luotsata yrityksensä menestykseen. Näitä erottumistekijöitä ovat sosiaaliset taidot, yrittäjäpiirteet sekä kyky saada idea toimimaan. Myös yrittäjän kyvyllä jaksaa on havaittu olevan suurta merkitystä. (Lehti, Rope & Pyykkö 2007, 203–206.)

Sosiaalisia taitoja ja kykyä rakentaa verkostoja pidetään yhtenä yrittäjän tärkeimmistä taidoista. Yrittäjällä on oltava kyky rakentaa vuorovaikutusta ihmisten välille. Muita yrittäjälle välttämättömiä ominaisuuksia ovat ennakoiva kyky, rohkeus ja tahto tehdä muutoksia sekä muutoksien vaatima kekseliäisyys ja luovuus. Yrittäjän työssä on pystyttävä ennakoimaan ja suunnittelemaan toimintaansa sekä pystyttävä jakamaan aikaansa työn ja perheen kesken järkevästi. Myös varsinaisen työn sisällä on hallittava ajan käyttöä, jotta varsinaista työtä ja yritykseen liittyvää suunnittelua tehdään oikeassa suhteessa. Usein yrittäjän osaamisvaatimukset vaihtuvat myös yrityksen kulloisen elinvaiheen mukaan. Yrittäjyyttä aloitettaessa on hallittava kaupallistaminen sekä toimintaan liittyvät riskit. Samalla on myös kyettävä markkinointiin ja myyntiin. Kasvun myötä osaamisvaatimukset laajenevat suunnittelu-, strategia ja organisoimisosaamiseen sekä mahdollisesti rahoituksen hallintaan. Yrityksen kasvu vaatii kasvua myös yrittäjältä, koska kasvun myötä syntyy usein tarve myös johtajuudelle sekä delegoinnille. Kasvu vaatii myös talousosaamista, tehokkuuden optimointia, toimialan tuntemusta sekä valmiutta reagoida muutoksiin. Yrittäjyys vaatii asiakkaiden ja yri-

tyksen samanaikaista ymmärtämistä ja huomiointia. Samalla tärkeää on kuitenkin olla oma itsensä, koska yrittäjä muokkaa yritystään ja myy oman persoonansa kautta. Yrittäjänä pitää pystyä huomioimaan resurssit ja niiden avulla pystyä tuottamaan asiakkaille mahdollisimman paljon lisäarvoa. (Jylhä & Viitala 2001, 22 - 28.)

Suomen yrittäjät (2016) määrittelevät yrittäjältä vaadittavia ominaisuuksia seuraavasti: Yrittäjältä vaaditaan ihan samoja valmiuksia kuin työelämässä tai opiskelussa. Näitä ovat esimerkiksi: Ahkeruus, oma-aloitteisuus, palvelualttius, sosiaaliset taidot, joustavuus, itseluottamus, halu kehittyä, luovuus, tavoitteellisuus, uskaliaisuus, kyky tehdä valintoja, neuvokkuus ja kyky vaikuttamiseen. Välttämätöntä on myös kyky hallita riskejä, yhteistyötaidot sekä täsmällisyys. Halu yrittää ei yksinään riitä, vaan sen rinnalle tarvitaan ammattitaitoa omalta alalta, kokemuksia työelämästä sekä tietoja sekä taitoja yrittäjyydestä.

SYYT LEHTORIKSI HAKEUTUMISEEN

Työskentelin yrittäjänä optisella alalla, joka oli ollut pitkään suurten mullistusten kourissa. Alalle olivat tulleet pysyvästi suuret kansainväliset toimijat, nettikauppa sekä hintakilpailu. Näistä selvitäkseni yrittäjänä jouduin kehittämään itseäni koulun penkillä. Uusi osaaminen oli tätä yleisluonteista täsmätietoa, jonka soveltaminen käytäntöön oli itsestäni kiinni. Uusi osaaminen kasvatti nälkää opiskella lisää. Samalla toimin kouluttajana maanpuolustuksen parissa vapaa-ajallani, koulutin työhöni liittyen sidosryhmiä ja ohjasin yrityksessäni kymmeniä ammattikorkeakouluopiskelijoita työssäoppimisjaksoilla. Saamani palautteen ja omien kokemuksieni myötä minulle heräsi ajatus alkaa kehittää itseäni siihen suuntaan, että joskus tulevaisuudessa voisoin toimia lehtorina.

Moni asia yrittäjäurallani on tapahtunut siten, että on noustu vaikeuksien kautta voittoon, eli asioita on tehty ja opittu sillä vaikeammalla ja kalliimmalla tavalla. Eräänä ajatuksena minulla oli juuri pyrkiä tarjoamaan opiskelijoille sellaisia neuvoja, jolla he voisivat välttää nämä ongelmat, jotka itse olen kohdannut. Koulutusilanteissa olin huomannut, että nautin sen tyyppisistä vuorovaikutustilanteista ja haluan kokea niitä lisää. Lehtoriksi hakeutuminen ja sitä ennen tapahtunut muodollisen pätevyyden hankkiminen olivat siis kohdallani tietoisia valintoja. Taustalla vaikuttivat kokemukseni. Niiden perusteella tunsin, että opettajuus on työtä, josta nautin, ja että ennen kaikkea minulla on jotain ainutlaatuista osaamista, jota haluan jakaa. Ja täytyyhän sitä vähän omaa ääntänsäkin rakastaa, kun tälle alalle hakeutuu.

OMAT KOKEMUKSENI OPETTAJUUDESTA

Omassa oppimisessäni on yhtenä lähtökohtana ollut aina asioiden yksinkertaistaminen. Koen, että olen oppinut ja ymmärtänyt asian vasta, kun kykenen yksinkertaistamaan sen. Vaikka opettajakokemusta minulla on varsin vähän, niin olen kuitenkin

hankkinut työelämässä kokemusta myynnistä, johtamisesta sekä kouluttamisesta noin 20 vuoden ajalta. Joskus, kun pohdin näiden kolmen asian syvällisempää olemusta ja pyrin yksinkertaistamaan niitä mielessäni, päädyin siihen tulokseen, että myynti, johtaminen ja kouluttaminen ovat kaikki tavoitteellista vuorovaikutusta. Työkalupakki tähän vuorovaikutukseen hieman aina muuttuu, mutta ydin on aina sama. Vuorovaikutukseen olen ottanut ohjenuoraksi valmentaja ja kirjailija Juhani Tammisen minulle kerran antaman vinkin: ”Kaksi korvaa, yksi suu.” Näillä ajatuksilla lähdin viime tammikuussa uusien haasteiden pariin ammattikorkeakoulun yrittäjyyden lehtoriksi.

Ajatukset sinä tammikuuisena aamuna olivat aika kaoottiset. En tiennyt yhtään mitä odottaa. Omat kokemukseni koulun penkiltä niin tutkintoihini kuin ammatillisen opettajan pedagogiseen pätevyyyteen liittyen tuntuivat siinä vaiheessa aika ohkaiselta turvaköydeltä. Alku oli yllättävän haastava, koska aikaa opintojaksojen valmisteluun ja opetuksen aloitukseen oli vain muutama päivä, käyttäjätunnuksia tai tietokonetta ei ollut, ja samalla oli vielä sopeuduttava uuteen ympäristöön sekä yhteisöön. Kaikesta kuitenkin selvisin hyvin ja työt alkoivat sujua. Kun jälkikäteen ajattelen tilannetta, niin keinot selviämiseen ja kehittymiseen löytyivätkin taustastani yrittäjänä eivätkä opettajakoulutuksesta tai muista opinnoistani. Yrittäjyyden kautta olin oppinut toimimaan uusissa tilanteissa ja haasteissa, verkostoitumaan nopeasti uudessa sosiaalisessa ympäristössä sekä aloittamaan toimimisen uusien tehtävien parissa aikaisempaa osaamistani soveltaen ja uutta samalla luoden.

Yrittäjän ja lehtorin työn samankaltaisuudet

Hyvin nopeasti huomasin, että yrittäjyydestä sai hyvät eväät opettajuuteen, ja että näissä töissä on paljon samankaltaisuuksia. Ensimmäinen havaintoni liittyi varmaankin töiden autonomiaan. Yrittäjyydessä olin kasvanut ottamaan vastuun, tekemään päätökset oma-aloitteisesti sekä ratkaisemaan luovasti vastaan tulevat ongelmat. Samaa autonomiaa on opettajan työssä. Toki on mainittava, että yrittäjänä on vielä vähemmän reunaehtoja kuin lehtorina. Lehtorin työssä reunaehtoina toimivat opetussuunnitelmat, opintojaksokuvaukset sekä lukujärjestykset, joiden asettamisessa rajoissa voi sitten toimiakin varsin vapaasti eli yrittäjämäisesti.

Myös samankaltaista osaamista vaadittiin runsaasti. Olen aina pitänyt yrittäjiä verkostoitumisen huippuina, ja samaa verkostoitumisosaamista vaaditaan myös lehtorilta. Molemmissa ammateissa tarvitaan myös hyviä taitoja ajanhallinnan sekä tulevaisuuden suunnittelun osalta. Joissain lähteissä sosiaalisia eli vuorovaikutustaitoja pidetään yrittäjän tärkeimpänä osaamisena. Tästä olen samaa mieltä, ja lisäksi pidän vuorovaikutustaitoja myös lehtorin tärkeimpänä taitona, koska tässäkin työssä saa päivittäin työskennellä ja kohdata erilaisia ihmisiä erilaisissa tilanteissa. Lehtorina sekä yrittäjänä voi myös ottaa tilanteesta riippuen erilaisia rooleja, jotka auttavat näissä tilanteissa toimimista. Molemmissa ammateissa perustana on olla oma itsensä, mutta samalla voi ottaa asiantuntijan, valmentajan tai vaikka oppijan roolin.

Yrittäjyydestä saadut hyödyt

Koska ilman opiskelijoita ei ole tarvetta lehtoreillekaan, haluan lähestyä yrittäjyydestä saatuja hyötyjä opiskelijoideni kautta. Opintojaksoilta kerättiin välipalaute noin puolivälissä toteutusta ja vielä loppupalautte. Tässä on muutamia suoria lainauksia saamistani palautteista sekä pohdintaa niiden pohjalta.

”Pidin opetuksesta paljon ja siitä että opettaja otti opiskelijat huomioon tunnilla ja herättää ihmisiä keskustelemaan asioista. Koska sillä tavalla asiat jopa jää hyvin mieleen ja asettaa yritys toiminnan uuteen positiiviseen valoon.” Yrittäjänä olen huomannut pääseväni alaisteni suhteen parempiin tuloksiin keskustelevalle ja valmentavalle johtamiselle. Sama näyttää toimivan myös oppilaiden kanssa opetuksessa. Myös opettajana samoin kuin esimiehenä pitää yrittää ottaa ihmiset huomioon myös yksilöinä. Tällöin henkilö kokee olevansa erityisessä asemassa ja tärkeä. Opettamalla uusia asioita ja sen jälkeen niistä keskustelemalla, luodaan uutta hiljaista tietoa, joka myös jää paremmin opiskelijoiden mieleen.

”Enemmän käytännön tutkimista (esim. epäonnistuneiden ja onnistuneiden yritysten analysointia, mitä tehtiin oikein/väärin kyseisissä tapauksissa).” ”I want to hear more business stories about real life.” Vaikka pyrin käyttämään opetuksessani runsaasti tarinoita sekä sitomaan asiat aina käytäntöön, sitä olisi haluttu vielä enemmän. Yrittäjyyden sekä yritystoiminnan yksi perusta on tarinoissa ja niiden tekemisessä. Tarinoiden hyödyntäminen opetuksessa toimii. Yrittäjyyden pohjalta minulla on paljon käytännön osaamista, joka tarinoiksi pukemalla voidaan siirtää opiskelijoiden osaamiseksi. Lisää tarinoita voi hankkia muilta yrittäjiltä verkostoistani.

”I really liked the first part of the course. It is highly interesting to hear some personal entrepreneurship experience of the teacher. I hope that during the second part of the course Petteri can share some more knowledge with us that he has experienced during his work.” Voisin opettaa pelkkää täsmätietoa yrittäjyydestä, mutta omat kokemukseni opinnoista sekä käytännön kokemukset yrittäjyydestä kertovat, että se on väärä suunta. Samaa osoittaa opiskelijoilta saatu palaute. Opiskelijat haluavat muutakin kuin kirjoihin kirjoitettua tietoa, he haluavat oppia käytännön osaamista, joka on syntynyt aidoissa tilanteissa täsmätietoa sovellettaessa. Teoria jää usein opiskelijoiden mielessä irralliseksi, mikäli sitä ei pystytä sitomaan johonkin arkiseen yrityksen käytännön tilanteeseen. Juuri tämä osaaminen on syntynyt minulle yrittäjyydestä, ja nyt voin sitä hyödyntää lehtorina.

Mitä tulisi vielä kehittää itsessä

Nyt lukukauden päättyessä voin rehellisesti sanoa, että nyt tekisin kaiken toisin. Sitä ei pidä ymmärtää siten, että asiat olisi tehty huonosti tai oppimistulokset olisivat olleet huonoja. Lehtorina toimiessa on vain oppinut niin paljon uutta ja omat ajatukset koko ajan kehittyvät, että aina jotain tehtyään seuraavana päivänä keksii vielä parem-

man tavan. Positiivista tässä on se, että ainakin omaa osaamistaan ja tekemistään tulee jatkuvasti reflektoitua.

Digitalisaatio tuo mukanaan valtavasti mahdollisuuksia ja myös haasteita. Tämän osa-alueen haluan ehdottomasti ottaa paremmin haltuun ja pyrkiä hyödyntämään sitä yrittäjyyden opetuksessa, esimerkiksi tarinoiden kerronnan välineenä sekä toisaalta myös opiskelijoiden oppimisvälineenä. Samalla saamani palautteen perusteella voisin yleistää opiskelijoiden haluavan erilaisia oppimismenetelmiä, työskentelytapoja sekä käytännön osaamista. Ongelmanratkaisun kautta tapahtuvaa oppimista sekä erilaisia yhteisöllisiä oppimis- ja työskentelymenetelmiä tulee käyttää enemmän sekä luovemmin.

Törmäsin myös varsin nopeasti ongelmaan tai oikeasti kysymykseen, johon en vielä ole keksinyt itselleni vastausta. Oma opettamiseni rakentuu vahvasti henkilökohtaisen tarinoiden ympärille. Samalla opettajan yksi osaamisalue on työelämän kehittämisosaaminen omalla alallaan. Kuinka kauan voin toimia lehtorina ennen kuin minun on palattava yrittäjäksi tai yritysmaailmaan, jotta tarinani pysyvät tuoreina, ja minulla löytyy ajan tasalla oleva kompetenssi yrittäjyyden kehittämiseen?

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Yrittäjyyden lehtorin osaamisen vaatimukset ovat moninaisia. Siihen liittyy niin ammatillinen, yliammatillinen kuin meta-tason osaaminenkin. Näitä kaikkia osaamisia tulisi kyetä myös siirtämään opiskelijoille. Ammatillisesta osaamisesta eivät riitä pelkät tietotaidot, vaan lehtorilla tulisi myös olla käytännön osaamista eli hiljaista tietoa, jota tarinoiden, keskustelujen sekä yhdessä tekemisen kautta pystytään siirtämään opiskelijoille ja jalostamaan entistä laajemmaksi.

Yrittäjyys antaa lehtorin työhön paremmat lähtökohdat kuin pelkästään opintojen tai toisen palveluksessa työskentelyn avulla voi koskaan saavuttaa, koska yrittäjän sekä lehtorin työssä on niin paljon samankaltaisuuksia. Yhtenä avaintekijänä on yrittäjän jatkuva valmius muutokseen sekä itsensä ja yrityksensä kehittämiseen. Opiskelijamme ovat kasvaneet erilaisessa ympäristössä kuin me, ja toimintaympäristömme muuttuu kiihtyvällä tahdilla. Tämä opettajan työn muutos on havaittu ja luettavissa uusista osaamisvaatimuksista, mutta samalla ollaan tilanteessa, jossa tämän päivän osaaminen on huomenna vanhentunutta. Elinikäinen oppiminen tulee kuitenkin lehtorin työssä huomioiduksi, koska työnkuvat ovat jatkuvasti muuttuneet siihen suuntaan, jossa työelämäyhteistyön, projektien ja hankkeiden sekä tehtävän tutkimustyön kautta lehtorilla on mahdollisuus päivittää jatkuvasti omaa osaamistaan.

LÄHTEET

A 1129/2014, Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129> Luettu: 23.5.2016

Ammattipeda. Opettajan osaamisen kehittäminen.

Luettavissa: http://www10.edu.fi/ammattipeda/?sivu=opettajan_osaamisen_kehittaminen

Luettu: 23.5.2016

Harmoinen, M. 2009. Ajan haasteet ammattikorkeakouluopettajuudelle.

Teoksessa: Laitinen-Väänänen, S., Nurminen, R., Pylkkä, O. & Turpeinen, V. (toim.). Osaamisen markkinoilla. Ajatuksia ammatillisen opettajan työhön. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Hägg, O. 2010. Ammatillisen osaamisen hahmottaminen ja kehittäminen.

Aalto Yliopisto. Pienyrityskeskus. Luentomateriaali.

Juuti, P. 2008 Ikäjohtaminen, viisaus ja kokemustiedon siirtäminen.

Teoksessa Toom, A., Onnismaa, J. & Kajanto A. (toim.) Hiljainen tieto. Tietämistä, toimimista, taitavuutta, s. 229–252. Kansanvalistusseura. Helsinki.

Jylhä E. & Viitala R. 2001. Menestyvä yritys: Liiketoimintaosaamisen perusteet.

4. uudistettu painos. Helsinki: Edita Oyj.

Kikoski, C. & Kikoski, J. F. 2004. The Inquiring Organization.

Tacit Knowledge, Conversation, and Knowledge Creation: Skills for 21st-Century Organizations, s. 62–94. Praeger. Westport.

Lehti, E. Rope, T. & Pyykkö, M. 2007. Mikä tekee yrittäjästä menestyvän. WSOYpro. Helsinki

OAJ. Ammattikorkeakoulujen opetushenkilöstö.

Luettavissa: <http://www.oaj.fi/cs/oaj/Ammattikorkeakoulujen%20opetushenkilosto>

Luettu: 23.5.2016

Suomen yrittäjät. 2016. Oletko valmis yrittäjäksi?

Luettavissa: <http://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/oletko-valmis-yrittajaksi-316168> Luettu: 23.5.2016

YRITTÄJYYTEEN KASVATTAMASSA

Hilka Lassila

TAUSTAA

Yrittäjyys, yritteliäisyys ja yrittäjyyskasvatus ovat olleet esillä keskusteltaessa kansantalouksien kasvun mahdollisuuksista ja kilpailukyvyyn parantamisesta. Yrittäjyys yhdistetään usein myös innovaatioiden esiintymiseen. Siten yrittäjyyden edistämällä ja yrittäjyyskasvatuksellisten toimenpiteiden kehittämällä on vahvat taloudelliset perusteet.

Suomalainen yhteiskunta tarvitsee yrittäjyyttä. Nykyinen palveluyhteiskunta vaatii sen toimijoilta uutta suhtautumista työhön, ja yritteliäisyyttä tarvitaan kaikenlaisissa työsuhteissa. Suomen Yrittäjien (2014) esittämän tilaston mukaan pk-yritysten henkilöstö on kasvanut voimakkaammin viime vuosikymmenenä verrattuna suurten yritysten henkilöstöön. Uudet työpaikat syntyvät pääasiassa pieniin yrityksiin erityisesti palvelualoille ja innovatiivisiin aloittaviin yrityksiin. Tämä edellyttää työntekijöiltä luovuutta ja asiakaspalvelutaitoja. Tarvitaan siis uusiutumiskyvyn omaavia ja sisäisesti motivoituneita osaajia. (Martela & Jarenko 2014.)

Nyky-yhteiskunnassa työn tekemisen tavat ovat erilaiset verrattuna perinteiseen päätoimiseen palkkatyöhön. Erilaiset ja eriytyneet työtavat sekä työn ajattomuus, palkattomuus ja pirstaleisuus ovat yleistyneet. Erilaisten palvelujen tulee olla asiakaskeskeisiä, kansalaisia osallistavia ja yhteistyöhön perustuvia myös julkisen sektorin tuottamina. Tulospalkkaus, lyhyet työsuhteet ja muuttuneet työtavat edellyttävät kaikilta työmarkkinoilla toimivilta yritteliästä asennetta. Yrittäjyydestä ja yritteliäisyydestä on muodostumassa kaikille tarpeellinen kansalaistaitoon verrattavissa oleva taito.

Väestömme ikärakenne tuo mukanaan yrittäjyyskeskusteluun haasteita, mutta myös mahdollisuuksia. Yrittäjien keski-ikä on korkea. Vaarana on, että runsaasti työpaikkoja häviää etenkin pieniltä paikkakunnilta yrittäjien eläköityessä. Jatkajia yritystoimin-

nalle ei useinkaan ole löydettävissä. Tarvittaisiin myös uusia yrittäjiä tuottamaan erilaisia hyvinvointipalveluja vastaamaan voimakkaasti lisääntyvän ikääntyvän väestön tarpeisiin. Varsinkaan maaseudun monialayrittäjyys ei näytä olevan kovin kiinnostava vaihtoehto nuorien työuraksi. Työelämäänsä aloittavat nuoret ovat ylipäättään vähemmän kiinnostuneita yrittäjyydestä kuin poistuvat ikäluokat. Nämä ovat kansantaloudellisesti erittäin merkittäviä kysymyksiä.

Koska Suomikin muiden maiden tavoin, joskin jälkijunassa, monikulttuuristuu nopeasti, on erittäin ajankohtaista kytkeä keskustelu yrittäjyydestä maahanmuuttajien integroitumiseen yhteiskuntaamme. Etenkin pakolaisen tai turvapaikanhakijan statuksella olevien maahanmuuttajien työllistymisessä on paljon haasteita, ja työttömyys kyseisen väestön keskuudessa korkea. Yrittäjyys on jo aiempien kokemusten perusteella yksi varteenotettava seikka ongelman pienentämiseksi. Työskentely palkkatyössä tai yrittäjänä antaa maahanmuuttajalle mahdollisuuden kuulua yhteiskuntaamme täysivaltaisena jäsenenä. Tämä on sosiaalisesti ja taloudellisesti merkittävää ja vähentää tulevaisuudessa esille nousevia ongelmia.

MIKSI YRITTÄJYYSKASVATUSTA?

Edellä on esitetty syitä, miksi kasvatusta yrittäjyyteen on tärkeää. Sen vuoksi viime vuosikymmeninä on runsaasti keskusteltu yrittäjyyteen kasvattamisesta ja yritteliäisyyden lisäämisestä. Erityisesti eri koulutusasteiden ja koulutusjärjestelmien rooli yrittäjyyden edistämisenä ja yrittäjyyskasvatuksen toteuttajana on noussut esille. Yrittäjyyskasvatuksen haasteellisen käsitteen määrittelystä on päästy keskustelemaan yrittäjyyskasvatuksen tavoitteista, sisällöstä ja menetelmistä.

Vaikka yrittäjyyskasvatusta myös tutkimuskohteena on vielä nuori, on siihen liittyvää keskustelua käyty jo vuosikymmeniä. Aluksi keskityttiin tarkastelemaan, onko yrittäjyys synnynnäistä vai voiko yrittäjyyteen ylipäättään kasvattaa. Myöhemmin siirryttiin pohtimaan yrittäjyyteen kasvattamista ja yrittäjämäistä oppimista. Viime aikoina on tutkimuskeskustelu käsitellyt yrittäjyyden pedagogiikkaa, yrittäjämäisiä opettajia ja oppimisympäristöjä. (Kyrö, Lehtonen & Ristimäki 2007.)

Yrittäjyys nostettiin yhdeksi kansalaisen elinikäisen oppimisen taidoksi Euroopan parlamentin toimesta jo vuonna 2006. Myöhemmin myös Euroopan komissio esitti yrittäjyyskulttuurin edistämisen yhdeksi avaintavoitteeksi ja ehdotti yrittäjyyskasvatukseen liittyvän koulutuksen lisäämistä nuorten keskuudessa. Nämä tavoitteet on huomioitu eri maissa, kuten myös Suomessa. Myös nykyisen hallituksen ohjelmassa on kiinnitetty huomiota yrittäjyyden edistämiseen eri koulutusasteilla. Koska tutkimukset ovat osoittaneet, että yritystoiminnan menestyminen ja elinkeinojen kehittyminen muodostavat kansantalouksien kasvun perustan, on yrittäjyyskasvatusta ja yrittäjyyden vahvistamista kansallisen kilpailukyvyn kannalta merkittävää (Jones & Iredale 2014).

Laajasti ajatellen yrittäjyyskasvatus sisältää sellaisten metataitojen kehittämistä, joita tarvitaan nykypäivän työyhteisöissä kaikenlaisissa työsuhteissa. Yksilön sisäinen motivaatio ja aktiivisuus ovat perusta yritystoiminnan ja innovaatioiden kehittämiseksi ja myös toimintaan kansalaisyhteiskunnassa. Martela ja Jarenko (2014) esittävät erilaisia kansalaisosallistumisen muotoja, joiden avulla tulisi lähestyä kansalaisia omaehtoisuuden, kyvykkyyden ja yhteisöllisyyden kautta. Siksi myös yrittäjyyskasvatuksessa oikeilla pedagogisilla menetelmillä voidaan lisätä oppijoiden halua ja motivaatiota, jolloin oppimisen tavoitteet täyttyvät ja luontainen innostus kanavoituu vastuulliseksi, aktiiviseksi ja tuottavaksi toiminnaksi.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on pyrkiä saavuttamaan yrittäjyydelle myönteinen asenne ja vahvistaa yrittäjyyden ilmenemistä. Tuloksena syntyy yksilöitä, joilla on yritteliäs asenne. Se sisältää ominaisuuksia, joita ovat mm. omatoimisuus, itseohjautuvuus, omanarvontunto, hyvä elämänhallinta, aktiivisuus ja tavoitteellisuus. (Lassila 2016.) Näitä ominaisuuksia tarvitaan kaikissa eri tehtävissä työmarkkinoilla. Myös ulkoisen yrittäjän uralla menestymiseen tarvitaan yritteliäisyyden lisäksi myös yrittäjyyteen liittyvää osaamista.

AMMATTIKORKEAKOULU YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TOTEUTTAJANA

Yrittäjyyskasvatukseen on panostettu kaikilla koulutusasteilla. Siihen on kiinnitetty huomiota erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. Yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen sopii luontevasti ammattikorkeakoulujen toimintaan; ovathan niiden juuret ammatillisessa koulutuksessa. Myös läheinen yhteistyö työelämän kanssa ja soveltavaan tutkimus- ja kehitystoimintaan keskittyvä aluekehittäjän rooli antavat monialaisille ammattikorkeakouluille perustan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen ja kehittämiseen. TEM:n (2009) innovaatiojärjestelmää arvioivassa julkaisussa todetaan, että ammattikorkeakoulut ovat alueellisen innovaatiojärjestelmän keskeisiä toimijoita ja ne toimivat tehokkaasti yritystoiminnan ja julkisen sektorin palvelutoiminnan kehittäjinä. Edellä mainittuihin seikkoihin pohjautuen ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene ry) on laatinut ammattikorkeakoulujen yrittäjyyden kehittämistä koskevan strategian, joka vahvistaa ammattikorkeakoulujen roolia yrittäjyyden edistäjänä ja sitä kautta myös yrittäjyyskasvatuksen toteuttajana.

Savonia-ammattikorkeakoulu otti myös vastaan haasteen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisesta osana omaa koulutustarjontaansa. Savonia on yksi Suomen suurimmista ja monipuolisimmista ammattikorkeakouluista, jossa opiskelee noin 6000 opiskelijaa. Savonia palvelee aktiivisesti ympäröivää elinkeinoelämää, mikä mahdollistaa sekä opetuksen että oppimisen työelämäläheisyyden ja monipuolisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan. Varsinaisia yrittäjyyskasvatukseen luettavia opintoja sisältyy eniten liiketaloudellisesti suuntautuneisiin koulutusohjelmiin, kuten liiketalouden ja matkailu- ja ravitsemisalojen koulutusohjelmiin.

SAVONIAN yTIIMI OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Savonia-ammattikorkeakoulussa vastattiin yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen haasteeseen kartoittamalla yrittäjyysopintojen toteuttamisen mahdollisuuksia. Aluksi toteutettiin Yrittäjyysakatemia-selvitys vuosina 2004 - 2005. Selvityksen informantteina olivat alueen yrittäjät, yritysten edustajat sekä muut yrittäjyyden edistämistä kiinnostuneet tahot. Lisäksi toteutettiin kyselytutkimus, jonka avulla selvitettiin opiskelijoiden yrittäjyysasenteita ja yrittäjyysintentioneita sekä halukkuutta osallistua yrittäjyysopintoihin. Myös opettajien yrittäjyysasenteisiin kohdistui kyselytutkimus. (Lassila 2007.) Koska selvityksien tulokset olivat positiiviset, ja erityisesti opiskelijoiden asenteet yrittäjyysopintoihin olivat toteutetun selvityksen mukaan myönteiset, päätettiin Savonia-ammattikorkeakoulun liiketalouden ja hallinnon sekä matkailu- ja ravitsemisalan opiskelijoille toteuttaa pilottikokeiluna yrittäjyysopintoja syksystä 2007 alkaen. Pilottivaiheen jälkeen yrittäjyysopintoja suorittava ryhmä on aloittanut joka vuosi, ja opinnot ovat laajentuneet koskemaan kaikkia koulutusaloja. Läsä olevat 1. vuoden opiskelijat voivat hakea yrittäjyysopintoihin erillisenä hakuna vuosittain tammikuussa. Opiskelija voi sisällyttää yrittäjyysopinnot varsinaisen tutkintonsa opintoihin ns. sivuaineena.

yTiimiksi nimetyn ryhmän opinnot kestävät kolme lukukautta. Se on vaihtoehtoinen tapa suorittaa osa ammattiopintoja toteuttaen erilaisia projekteja yTiimin kummiyritysten ja muun työelämän kanssa tiimimanagerin ohjauksessa. Opiskelussa painotetaan yhteistoiminnallista oppimista ja käytännönläheisyyttä unohtamatta opiskeltavien aiheiden teoreettista tietoa. Opiskelijalta edellytetään vastuullista ja aktiivista otetta sekä valmiutta tutkivaan ja itsenäiseen oppimiseen. yTiimi-opinnot koostuvat kolmesta opintokokonaisuudesta, jotka ovat laajuudeltaan 10 opintopistettä. Lisäksi opiskelijat suorittavat usein työharjoittelunsa ja tekevät opinnäytetyönsä yrittäjyyteen liittyen. yTiimin toiminta on vakiintunut, ja se on tunnettu ja luotettu toimija alueen työelämän parissa.

Opiskelijoiden toteuttamat projektit vaihtelevat muun muassa erilaisista markkinatutkimuksista liiketoimintasuunnitelmien valmisteluun, tuotekehitykseen, tapahtumien organisointiin ja markkinointitempauksiin. Yhtenä merkittävänä toimintamuotona on viime vuosina ollut toiminta Nuori Yrittäjyys -ohjelman erilaisissa toteutuksissa. Myös toiminta Yrityskylässä on vakiintunut osaksi yTiimin toimintaa. Kyseisessä yritysoppimisympäristössä yTiimin opiskelijat ohjaavat ja tutustuttavat yrityskyläympäristössä peruskoulun oppilaita yritysmaailman saloihin.

yTiimin toiminnasta on jo sen lähes kymmenen vuoden toiminnan aikana saatu kokemuksia, joiden perusteella toimintaa on voitu kehittää. Opiskelijoilta kerätään säännöllisesti palautetta, ja laajempi selvitys toteutettiin vuonna 2014 opinnäytetyönä (Talus 2014). Kyseisen selvityksen mukaan asenne yrittäjyyttä kohtaan on positiivinen, mutta ulkoista yrittäjyyttä eivät kyseisen ryhmän opiskelijat tavoittele lähitulevaisuudessa. Se ei olekaan yTiimin opintojen tavoitteena, vaan yleisten yrittä-

yyksominaisuuksien kehittäminen ja aktiiviseen ja vastuulliseen toimintaan valmentaminen yritys-elämään liittyvien tietojen parantamisen lisäksi. Vastaajista kuitenkin valtaosa kiinnosti yrittäjyyttä uravaihtoehtona mahdollisesti joskus tulevaisuudessa.

yTiimin toimintaa luonnehtiva yhteisöllisyys ja monialaiset verkostot olivat myös opiskelijoiden mielestä hyödyllisiä tulevaisuuden työelämätaitojen kehittymisen kannalta katsottuna. Lisäksi vastaajat korostivat vuorovaikutustaitojen ja tiimityöskentelytaitojen kehittymistä. Vastaajien mielestä opiskelu-ympäristöllä on vaikutusta opiskelumotivaatioon, ja monialaiset projektit olivat parhaita tapoja oppia. (Talus 2014.)

POHDINTA

Monet yrittäjyyskasvatuksen tutkijat ovat sisällyttäneet yrittäjyyskasvatukseen ajatuksen siitä, että se sisältää myös yritteliäiden, aktiivisten henkilöiden kasvattamista yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen lisäksi. Tämä edellyttää yrittäjyyskasvatuksen pedagogisten menetelmien valinnan tarkkaa harkintaa ja tuloksellisuuden arviointia, jotta voidaan saavuttaa sille asetetut tavoitteet. Yrittäjyyskasvatukseen liittyvän diskurssin kehittymisestä ja lisääntyvästä tutkimustiedosta huolimatta varsinkin yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikka ja oppimisympäristöt tutkimusaiheina antavat kuitenkin vielä riittämättömästi pohjaa ja työkaluja yrittäjyyskasvatuksen parissa toimiville yrittäjyyskasvatuksen käytännön työhön.

Oppimisympäristöllä on merkittävä rooli oppimisen kontekstina. Sillä tarkoitetaan kokonaisvaltaista toimintaympäristöä, jossa oppiminen tapahtuu. Helkakorpi (2005, 168) on määritellyt oppimisympäristön tilaksi, paikaksi, yhteisöksi ja/tai toimintakäytännöksi, joka muodostaa kokonaisuuden jakaantuen pedagogiseen, virtuaaliseen, pragmaattiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön. Yhdessä niiden tulisi edistää tavoiteltuja oppimistuloksia. Yrittäjyyskasvatuksellinen verkosto on se sosiaalinen oppimisympäristö, jossa yrittäjyyskasvatusta toteutetaan eri toimijoiden osallisuuden kautta. Näiden tekijöiden yhteisvaikutukseen on pyritty yTiimissä kiinnittämään huomiota. Opettajat hallitsevat usein parhaiten pragmaattisen oppimisympäristön kehittämisen. Usein huomio pedagogiikkaan ja sosiaaliseen oppimisympäristöön jää vähemmälle huomiolle.

Oppilaitosympäristössä yrittäjyyskasvatusta on kuitenkin kolmen osapuolen, opiskelijan, opettajan ja työelämän osallisuutta oppimisverkoston toimintaan. Tämän verkoston tuotoksena tulisi kehittyä yritteliäitä, aktiivisia kansalaisia, joilla on yrittäjyyden henki toimia tavoitteellisesti ja vastuullisesti kaikilla elämän osa-alueilla. Siinä korostuu sosiaalinen oppimisympäristö, johon vaikuttavat kaikki opiskelutilanteissa olevat ihmiset ja heidän välissään tapahtuva vuorovaikutus. Esille nousevat sosiaalisten rakenteiden yhteisölliset piirteet, kuten verkostojen toiminta, osallisuus ja osallistuminen sekä luottamus. Näiden tekijöiden huomioiminen yrittäjyyskasvatusta toteutettaessa on jäänyt käytännön pedagogiikan, oppimistilanteiden ja sisällön suunnittelun jalkoihin.

Olemassa olevat tutkimukset ja mallit eivät tarjoa vastausta siihen, miten erilaiset vuorovaikutukselliset pedagogiset ratkaisut oppimisverkostossa vaikuttavat ja toimivat yrittäjyyskasvatuksen tukena. Olisi ensiarvoisen tärkeää painottaa tulevaisuudessa uuden tiedon hankkimista ja käytännön mallien kehittämistä yrittäjyyskasvatuksen sosiaalisen oppimisympäristön vahvistamiseksi.

LÄHTEET

- Helakorpi, Seppo 2005. Kohti verkostoituvaa ja verkottuvaa koulutusta.
Hämeenlinna: Hämeen amk/ammattillinen opettajakorkeakoulu.
- Jones, Brian & Iredale, Norma 2014. Enterprise and entrepreneurship education; towards comparative analyses. *Journals of Enterprising Communities, People Places in the Global Economy*, 1 (1), 38 - 50.
- Kyrö, Paula, Lehtonen, Heleena & Ristimäki, Kari 2007. Yrittäjyyskasvatuksen suuntia etsimässä. Teoksessa P. Kyrö, H. Lehtonen & K. Ristimäki (toim.) *Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 5/2007*. Tampere: Tampereen yliopisto. 12 - 31.
- Lassila, Hilikka 2016. Osallisena yrittäjyyskasvatuksellisessa verkostossa. Tampere: Tampereen yliopisto, TamPub-julkaisut (julkaisuprosessissa)
- Lassila, Hilikka 2009. Mitä yrittäjyys minulle merkitsee. Amk-opiskelijoiden käsityksiä yrittäjyydestä. Teoksessa J. Kansikas, P. Kyrö, T. Römer-Paakkanen & J. Seikkula-Leino (toim.) *Yrittäjyyskasvatusteos*. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta.
- Lassila, Hilikka 2007. Yrittäjyysasenteet Savonia-ammattikorkeakoulussa opiskelijoiden ja opettajien keskuudessa. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystyö.
- Martela, Frank & Jarenko, Karoliina 2014. Sisäinen motivaatio. Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. *Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisuja 3/2014*.
- Suomen yrittäjät 2014. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/yrittajyysuomessa/>
- Talus, Johanna 2014. Yrittäjää rakentamassa. <https://theseus.fi/browse?value=Talus%2C+Johanna&type=author>
- TEM 2014. Katsaus suomalaisen työn tulevaisuuteen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 30/2014.

OSUUSKUNTA, OSUUSKUNTAYRITTÄJYYS JA OSUUSTOIMINTA OPPILAITOKSISSA

Petteri Tiljander

JOHDANTO

Onko osuuskunta vain yritysmuoto, ja milloin siihen liittyy yrittäjyyttä? Itse kuulun ainakin kahteen osuuskuntaan, Helsingin Osuuspankkiin sekä Osuuskauppa Varuboden-Osla Handelslagetiin, joista ensin mainittu on osa OP-ryhmää ja jälkimmäinen osa S-ryhmää. Näihin osuuskunnan jäsenyyksiin en näe liittyvän mitään yrittäjyyteen viittaavaa, ja uskonkin jokaisen lukijan olevan asiasta samaa mieltä kanssani. Asia muuttuukin paljon mutkikkaammaksi, kun alamme pohtia muutamia viime vuosina yleistyneitä osuustoiminnallisia ilmiöitä, kuten oppilaitososuuskuntia tai kevytyrittäjyyttä. Oppilaitososuuskunnissa opiskelijat saavat ensikosketuksensa yrittäjyyteen opintojensa ohessa ja voivat tällä tavalla myös työllistyä tulevaisuudessa. Kevytyrittäjäyys taas tarkoittaa verkossa olevia palveluita, kuten Eazy tai Ukko, joiden perustana on osuuskunta, jonka kautta yksityiset henkilöt voivat perustamatta itse yritystä lasuttaa tekemästään työstä.

Yrittäjyyden määritelmästä osuuskuntaan liittyen on vastaani tullut useita tulkintoja, ja yleinen tilanne yhteiskunnassamme vaikuttaakin siihen, että niin virkamiehet kuin asiantuntijatkin ovat hieman ymmällään tulkinnoista. Tähän mielenkiintoiseen dilemmaan olisi löydettävä ratkaisu, jotta monen henkilön asema yhteiskunnassamme saataisiin selkiytettyä.

Oppilaitosmaailmassa osuuskuntatoiminta ja osuuskuntayrittäjyys ovat kuitenkin kasvava trendi ja ne ovat vakiinnuttaneet paikkansa yhtenä tapana oppia. Osuuskuntatoiminta näyttäytyy nykyään osana opetusta ja oppilaitostoimintaa niin ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissakin. Oppilaat

voivat osuuskunnissaan oppia yrittäjyyteen liittyviä tietoja sekä taitoja ja kokeilla niitä käytännössä. Tähän viitekehykseen on helppo yhdistää opetukseen liittyviä teemoja sekä projekteja. Mielestäni opiskelijaosuuskunnassa yrittäjyyteen ryhtyminen on merkittävästi helpompaa sekä riskittömämpää kuin yrittäjyys esimerkiksi toiminimen tai osakeyhtiön kautta. Tämä onkin varmasti syy osuuskuntien jalkautumiseen oppilaitoksiin edistämään yrittäjyyskasvatuksen asettamia tavoitteita.

Tässä artikkelissa tutustutaan osuuskuntatoimintaan, osuuskuntayrittäjyyteen sekä osuuskuntatoiminnan käyttöön opetuksessa. Osuustoiminnasta kuvataan sen historiaa, määritelmiä sekä ilmiötä Suomessa. Syvemmälle osuuskuntatoimintaan mennään avaamalla osuuskuntayrittäjyyttä, sen merkitystä sekä hyötyjä ja haittoja muun muassa vertailemalla sitä muihin yritysmuotoihin. Osuuskuntayrittäjyyttä opetuksessa käsitellään tutustumalla oppimismalliin sekä osuuskuntatoimintaan ammattikorkeakouluissa. Lisäksi artikkelissa esitellään NY Start Up, joka on korkeakouluille tarkoitettu osuuskuntatoimintaan tukeutuva oppimismalli.

OSUUSKUNTA JA OSUUSTOIMINTA

Määritelmä, historia, arvot ja yhteiskunnallinen merkitys

Osuuskunnalle löytyy useita erilaisia ja monitahoisia määritelmiä. Määrittelyn vaikeutta ja monipuolisuutta kuvaa hyvin sekin, että Osuustoiminta-lehti (Karjalainen 2012, 2) määrittelee omassa teemaliitteessään osuuskunnan kahteen kertaan: ”Osuuskunta on itsenäinen henkilöyhteisö, johon jäsenet liittyvät vapaaehtoisesti toteuttaakseen yhteisesti omistamansa ja demokraattisesti hallitsemansa yrityksen avulla taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeitaan ja tavoitteitaan.” ”Menestys syntyy ihmisistä, jotka uskovat itseensä ja toisiinsa. Osuuskunta on jäsentensä omistama yritys, jossa yhdessä yrittäminen ja onnistuminen luovat kestävän pohjan kannattavalle liiketoiminnalle.” Näiden määritelmien pohjalta löytyy kuitenkin myös yhteneväisiä tekijöitä, joiden pohjalta itse määrittelin osuuskunnan yritykseksi, jossa yhteisöllisesti rakennetaan kannattavaa ja kestävää toimintaa.

Kansainvälisesti modernin osuustoimintaliikkeen syntykautena voidaan pitää 1800-lukua ja itse osuustoimintaliikettä sosiaalisena innovaationa. Feodaalisen säätyyhteiskunnan hajoaminen teollistumisen vaikutuksesta toi mukanaan useita ongelmia, joihin osuustoimintaliikeaate pyrki vaikuttamaan. Taustalla vaikuttivat sellaiset historiallisesti tunnetut aatteet kuten vapaus, veljeys ja tasa-arvo. Osuustoiminnan historian katsotaan alkaneen Suomessa kansanedustaja ja taloustieteen professori Hannes Gebhardin (1864 - 1932) tutustuttua toimintaan 1890-luvulla Saksassa. Kuitenkin jo 1500-luvulta löytyy esimerkkejä osuustoiminnallisen toiminnan esias-teista, kuten talkooperinteestä sekä nuottakunnista. Gebhard pyrki hankkimaan tietoja useiden Euroopan maiden osuustoiminnasta sekä imi myös vaikutteita suomalaisliikkeen ensimmäisiltä johtohahmoilta. Näiden pohjalta hän luennoi ensimmäisen

kerran osuustoiminnasta Helsingin Yliopistolla 1896. Osuustoiminta oli vaihtoehto sekä taloudelliselle liberalismille että sosialismille, jossa pyrittiin yhdistämään näiden molempien hyvät puolet. Tavoitteina osuustoiminnassa olivat yrittäminen, taloudellisen aseman kohentaminen, yhteistyö sekä -vastuu. Asiaa pohtiessa on syytä myös huomioida aikakauden eli 1900-luvun vaihteen asettamat haasteet yhteiskunnassa, kuten poliittiset vaikeudet, venäläistämisyrittäykset sekä yhteiskuntarauhan järkkäminen. Gebhardin tavoitteena oli luoda hyvinvoiva talonpoikaisluokka pieniä ja keskisuuria tiloja hoitavista talonpojista sekä lisätä kansan yhtenäisyyttä. Osuustoiminnasta oli tarkoitus luoda yhteiskunnallinen liike, jonka avulla kaikkien taloudellista asemaa yhteiskuntaluokasta riippumatta pyrittiin parantamaan. Viime vuosisadan alussa perustettiin runsaasti osuuskauppoja, -kassoja sekä -meijereitä. Lisäksi perustettiin työ-, hankinta- ja maatalousosuuskuntia. Seuraavina vuosikymmeninä syntyi keskusosuusliikeitä tukemaan osuuspankkien ja -kauppojen kehitystä. Myös sodan jälkeisen Suomen jälleenrakentamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden parantamisessa osuuskunnilla oli merkittävä asema. Osuuskassat toimivat rahoittajina rintamalta palaavien sekä evakkojen asuttamisessa, ja maatalousosuuskunnat mahdollistivat nykyaikaisten koneiden sekä laitteiden hankinnan maatalouden ja viljelijöiden tueksi. (Troberg 2014, 20, 87 - 93.)

Osuustoiminnan perustana toimivat sille yhteisesti määritetyt arvot. Tämän arvopohjan on määritellyt Kansainvälinen osuustoimintaliitto ICA. Osuustoiminnan perusarvoja ovat: ”Omatoimisuus, omavastuisuus, demokratia, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus.” Eettisiä arvoja ovat rehellisyys, avoimuus, yhteiskunnallinen vastuu ja muista ihmisistä välittäminen. (Karjalainen 2012, 2.) Tällä arvopohjalla on onnistuttu luomaan merkityksellistä toimintaa niin Suomessa kuin kansainvälisesti. ICA:lla on 94 eri maassa 269 jäsenorganisaatiota, ja se onkin maailman toiseksi suurin järjestö. Koko maailmassa arvioidaan olevan noin 1,4 miljoonaa osuuskuntaa, joihin kuuluu yli miljardi jäsentä. Osuuskunnat toimivat esimerkiksi tuotannon ja kaupan alalla sekä vakuutus- ja pankkitoiminnassa, joissa niillä on merkittävät markkinaosuudet useissa Euroopan maissa. Suomessa keskinäisillä yhtiöillä ja osuuskunnilla on yli 7 miljoonaa jäsentä, ja Suomessa onkin noin 4600 osuuskuntayritystä. Suomalaisella on tyypillisesti 2 - 3 osuuskunnan jäsenyyttä ja noin 88 % väestöstä on jonkin osuuskunnan jäsen. ICA:n tietojen perusteella Suomi onkin maailman osuustoiminnallisimaa maa, kun jäsenyyksien määriä ja liikevaihtoja tarkastellaan kansantalouden kokoon tai väestön määrään verraten. (Troberg 2014, 19 - 20; Karjalainen 2012, 3.)

Osuustoiminta ja osuuskuntayrittäjyys

Ensimmäisessä suomenkielisessä osuustoiminnan termipankissa Irmeli Helin (2000) on määritellyt osuuskuntayrittäjän olevan henkilö, joka harjoittaa ammatiaan osuuskunnan jäsenenä. Osuuskuntayrittäjyys taas tarkoittaa ammatin harjoittamista osuuskuntamuotoisen yrityksen puitteissa tai jäsenenä ja työntekijänä toimimista työosuuskunnassa. Osuuskuntatoiminnan ydin on yhteisöllisyydessä eli siinä, että samankaltaisia tarpeita omaavat yritykset tai henkilöt pyrkivät hankkimaan paremman

aseman markkinoilla yhdistämällä voimansa. Osuuskunnassa sen jäsenet pyrkivät joko pienenä tai suurena ryhmänä ratkaisemaan yhdessä jonkin tarpeen, käyttäen tärkeimpänä resurssinaan osuuskunnan jäsenten sitoutumista ja aikaa. Taloudellinen tarve osuustoiminnalle syntyy ainoastaan silloin, jos osuuskunnan avulla saavutetaan konkreettisia taloudellisia hyötyjä. Yleensä näitä hyötyjä saavutetaan parhaiten, kun markkinat eivät toimi kunnolla. Osuuskuntayrittäjyydessä yksilön ja kaikkien jäsenen taloudellinen etu linkittyvät voimakkaasti toisiinsa. Jäsen hyötyy osuuskunnasta, muista yritysmuodoista poiketen, sen mukaan, kuinka paljon hän käyttää osuuskunnan tarjoamia palveluita. (Troberg 2014, 11 - 12.)

Osuuskuntia on jaoteltu erilaisiin osuuskuntatyyppeihin, joilla on myös merkitystä sen kannalta, miten osuuskuntayrittäjyys näissä voi ilmetä. Osuuskuntia toimii monenlaisissa rooleissa, mikä tekee tästä tyypittelystä haastavaa. Suurempien osuuskuntien kohdalla toteutuu myös monialaisuutta, joten tyypittelyn osalta ne kuuluvat useampaan osuuskuntatyyppeihin. Osuuskuntien omistajien eli jäsenten erilaiset tarpeet ja odotukset saavat aikaan lisäksi sen, että osuuskunnissa on selkeitä eroja, vaikka ne kuuluisivatkin toiminnaltaan samaan osuuskuntatyyppeihin. Tällä vuosituhannella on yleisesti käytetty osuuskuntien tyypittelystä pääroolin mukaista jakoa, eli osuuskunnat on tyypitely tuottaja-, kuluttaja-, palvelu- sekä pienosuuskunniksi.

Tuottajaosuuskuntiin liittyy vahvasti osuuskuntayrittäjyys. Tuottajaosuuskuntia ovat esimerkiksi Metsäliitto ja osuusmeijerit, joiden toiminnan tarkoituksena on jalostaa sekä myydä jäseniensä tuottamia raaka-aineita tai tuotteita. Jäsenet saavat osuustoiminnan kautta kannattavuutta, varmuutta sekä epävarmuuden hallintaa, koska osuuskunta ostaa varmasti heidän tuotteensa, ja suurempana toimijana osuuskunta kykenee toimimaan neuvotteluvoimansa ansiosta kannattavammin markkinoilla. Osuuskunta säästää myös kustannuksia muun muassa kilpailuskustannusten ja luottotappioiden kautta. Tuottajaosuuskuntien jäsenistö on yleensä aktiivista, ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys. Erikoisena piirteenä tuottajaosuuskuntien joukossa ovat HKScan ja Atria, jotka osakeyhtiömuodostaan huolimatta luokitellaan tuottajaosuuskunniksi, koska osake-enemmistö molemmista yhtiöistä on osuuskuntien hallinnassa.

Kuluttaja- ja palveluosuuskunnat ovat selkeästi jäsenilleen hyötyä tuottavaa osuustoimintaa, johon ei kuitenkaan liity osuuskuntayrittäjyyttä. Tätä kuvastavat hyvin S-ryhmän sekä OP-ryhmän toiminnan tarkoitukset. S-ryhmä: ”S-ryhmän toiminnan tarkoituksena on tuottaa kilpailukykyisiä palveluja ja etuja asiakasomistajille kannattavasti.” OP-ryhmä: ”OP:n perustehtävä on edistää omistajajäsenten, asiakkaiden ja toimintaympäristön kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia.” Kuluttajaosuuskunnan omistajina ja jäseninä ovat siis osuuskunnan asiakkaat. Näistä esimerkkejä ovat S-ryhmä ja vesiosuuskunnat. Kuluttajaosuuskuntiin liittyy voimakkaasti alueellisuus sekä laajapohjainen omistajuusrakenne. Palveluosuustoimintaan luokitellaan kuuluviksi osuuspankit sekä keskinäinen vakuutus toiminta, jota ohjaa oma lainsäädäntö. Keskinäisten vakuutusyhtiöiden toiminta on peruseräillä samankaltaista osuuskuntien kanssa eli niissäkin omistajina ovat asiakkaat. Näissä jäsenyys muodostuu kuitenkin automaattisesti vakuutuksen ottamisen myötä. Tällöin

keskinäisellä vakuutusyhtiöllä on asiakkaina vain jäseniä, kun osuuskuntien asiakas-kunta voi muodostua sekä jäsenistä että ei-jäsenistä.

Pienosuustoiminnan yleistymiselle oli sysäyksenä 1990-luvun lama ja suurtyöttö-myys. Tätä ennen tähän osuuskuntatyyppeihin kuului muutamia työosuuskuntia, joissa jäsenet olivat sekä omistajia että työntekijöitä. Laman myötä työttömien yhdistysten kautta alkoi syntyä osuuskuntia, joissa työttömät pyrkivät työllistämään itse itsensä. Nämä osuuskunnat olivat yleensä monialaisia. Vuosituhannen vaihteen lähestyessä alettiin siirtyä trendiin, jossa perustettiin yhteen toimialaan keskittyneitä osuuskun-tia. Näiden henkilöstöomisteisten osuuskuntien suomalainen erityispiirre on niiden toiminta useilla eri aloilla, kuten konsultointi, koulutus, taide, kulttuuri, siivous ja matkailu. Oppilaitososuuskunnat ovat eräs sovellus pienosuustoiminnasta. (Troberg 2014, 21 - 24.)

Osuustoimintamallin hyödyt

Osuuskuntayrittäjyyden hyötyjä tarkasteltaessa voidaan asiaa lähestyä useasta eri näkökulmasta. Osuuskuntatoimintaa voidaan vertailla muihin yleisiin yritysmuotoihin, kuten toiminimeen sekä osakeyhtiöön. Toisaalta osuuskuntayrittäjyystoiminnalla saavutettuja hyötyjä sekä lisäarvotekijöitä voidaan tarkastella myös itsenäisesti.

Tytti Klén toteaa Helsingin Yliopiston Ruralia-instituutin Yhdessä yrittämään -hank-keen julkaisussa (2013, 7 - 8) osuuskuntayrittäjyyden olevan ratkaisu silloin, kun hen-kilöltä löytyy osaamista, mutta valmiuksia ja rohkeutta yrittäjyyteen ei ole riittävästi. Monialaisen osuuskunnan avulla voidaan osaamista käyttää joustavasti, esimerkiksi erilaisia työtehtäviä yhdistelemällä. Tällöin voidaan sirpaleisesta työstä koota jopa kokopäiväisen toimeentulon mahdollistava kokonaisuus. Osuuskunta tarjoaa jäsenel-leen markkinointia, hallinnointia, työn organisoimista sekä monipuolista tukea, kun taas henkilön itsensä vastuulle jää esimerkiksi asiakashankinta. Käytännössä osuus-kuntayrittäjä siis keskittyy omaan erikoisosaamiseensa ja saa yrityksen pyörittämiseen tarvittavat palvelut osuuskunnaltaan. Henkilönä toimiessaan jäsenenä on työsuhde osuuskuntaan, kun taas yrityksen toimiessa osuuskunnan jäsenenä suhde on laskutus-suhde, joka on juridisesti itsenäinen muun muassa yrityksen kirjanpidon vaatimusten suhteen. Osuuskunnan kautta toimiessaan voi saada muun muassa seuraavia hyötyjä liiketoimintaansa: Kustannussäästöjen saavuttaminen esimerkiksi markkinoinnin te-hostumisen, logistiikan parantumisen, yhteisinvestointien sekä -hankintojen kautta, tarjouskilpailuihin osallistumismahdollisuuksien kasvu sekä rahoituksen saannin ja sukupolven vaihdoksen helpottuminen.

Osuustoiminnallisen yrityksen lisäarvotekijöitä käsitellessä on syytä huomioida, että tutkimuksellisesti on havaittu osuustoiminnan kilpailuetuihin liittyvän vajaakäytön ongelmia. Osuustoiminnan kaikkia mahdollisuuksia ja kilpailuetuja ei tunneta, ja tästä syystä ne jäävät käyttämättä. Ongelman ratkaisemiseksi tulisikin ymmärtää osuuskuntatoimintaa paremmin, jotta tälle pohjalle voidaan rakentaa paremmin

muut liiketoiminnan menestymismahdollisuudet. Merkittävimpiä osuustoiminnan lisäarvotekijöitä ovat arvoperusteisuus, jäsenomisteisuus, päätöksentekorakenne, paikallisuus, vastuullisuus, pitkäjänteinen johtaminen sekä joustavuus. Arvot toimivat vakaana pohjana, jota demokraattinen päätöksenteko tukee rakennettaessa yhteisöllisyyttä. Yhdistettäessä tähän jäsenomisteisuus saadaan yrityksessä käyttöön laajat tiedot sekä verkostot ja monipuolinen osaaminen. Osuuskuntaan sisäänrakennettu vastuullisuus sekä pitkäjänteinen johtaminen parantavat kannattavuutta sekä kilpailukykyä. Näitä ominaisuuksia tukevat paikallisuuden tuoma asiakastuntemus sekä nopea päätöksenteko. Merkittävä lisäarvo saavutetaan myös yritysmuodon joustavuuden ansiosta. Joustavuus tuo yritykselle sopeutumiskykyä muutoksiin sekä mahdollisuuksia toimintaan esimerkiksi juridisen joustavuuden ansiosta. Samalla joustavuuden on havaittu lisäävän luovuutta sekä motivaatiota jäsenistön keskuudessa. (Troberg 2014, 71 - 72.)

Suomessa on elinkeinovapaus, ja tähän liittyen velvollisuutta elinkeinonsa rekisteröimiseen ei välttämättä ole. Asetettujen ehtojen täyttyessä rekisteröimisvelvollisuus kuitenkin syntyy myös elinkeinon harjoittajalle eli toiminimelle. Toiminimen rekisteröinti ei sinällään eroa merkittävästi osuuskunnan tai osakeyhtiön perustamisesta. Prosessi on vain hieman kevyempi ja halvempi. Muuten näiden yritysmuotojen välillä on olemassa merkittäviä eroja useiden yritystoimintaan liittyvien tekijöiden kohdalla. Toiminimessä elinkeinon harjoittaja omistaa ja päättää yksin yritystään koskevista asioista. Osuuskunnassa ja osakeyhtiössä toimitaan usein useamman omistajan voimin. Merkittävin ero näiden välille syntyy kuitenkin siitä, että osuuskunnan omistavat jäsenet tasavertaisesti ja he päättävät asioista jäsen ja ääni -periaatteella, kun taas osakeyhtiössä omistajina toimivat osakkeenomistajat, jotka voivat omistaa erikokoisia osia yrityksestä ja käyttää päätösvaltaansa omistuksensa mukaisessa suhteessa. Osakeyhtiössä osakkeenomistajat omistavat yrityksen varat ja jakavat nämä omistuksensa mukaisesti. Osuuskunnassa varat ovat osuuskunnan, ja niitä käytännössä jaetaan jäsenille heidän käyttämiensä osuuskunnan palveluiden käyttöasteen mukaan. Toiminimessä kaikki varat ovat yrittäjän henkilökohtaisia varoja, ja myös vastuun näkökulmasta toiminimi ei ole juridinen oikeushenkilö, kuten osuuskunta ja osakeyhtiö ovat. Samasta vastuu-näkökulmasta tarkastellen toiminimi poikkeaa myös siten, että yrittäjä vastaa henkilökohtaisesti myös yrityksen veloista, jota riskiä ei osuuskunnassa tai osakeyhtiössä ole. Osuuskunnan tavoitteena on tuottaa palveluja jäsenilleen tai edistää heidän liiketoimintaansa. Osakeyhtiön ja toiminimen tavoitteena on kasvattaa omistajiensa varallisuutta. Toki toiminimen kohdalla on myös huomioitava itsensä työllistämisen eli elinkeinon hankkimisen tavoite. Osuuskunta on myös kyseisistä yritysmuodoista helpoimmin kasvatettavissa. Toiminimellä ei voi olla useampaa omistajaa, osakeyhtiöllä on tietty määrä osakkeita, ja tämän määrän kasvattaminen vaatii hieman työtä osakemäärien tai osakepääoman kasvattamisen suhteen. Osuuskunnan jäsenten määrästä voi osuuskunta itse päättää, kuten myös osuuspääoman määrästä. (Troberg 2014, 12 - 13; Suomen yrittäjät)

OPPILAITOSOSUUSKUNNAT

Oppilaitososuuskunnat, joiden kehityksen aloitti 1990-luvulla Jyväskylän ammatikorkeakoulu, ovat mielenkiintoinen sovellus pienosuuskunnista. Tätä Jyväskylässä toimivan Tiimiakatemian aloittamaa ideaa viedään Suomesta myös muualle maailmaan. Oppilaitososuuskunnat ovat tällä vuosituhannella levittäytyneet lukioihin, ammatillisiin oppilaitoksiin, muihin ammattikorkeakouluihin sekä yliopistomaailmaan. Oppilaitososuuskunnat ovat oikeita yrityksiä, joiden avulla opiskelijat opiskelevat käytännössä yrittäjyyttä, työelämän ja liiketoiminnan taitoja sekä mahdollisesti jatkavat yrittäjinä opiskelunsa jälkeen. Opettajilla ja opiskelijoilla on oppilaitososuuskunnassa tasavertainen suhde, jossa yhdessä pyritään hyviin oppimistuloksiin. Toiminnan kautta onkin havaittu tiimityöskentelyn, yhteistoimintataitojen sekä toisilta oppimisen kehittyneen. Oppilaitososuuskuntien kasvun ja menestyksen taustalla on opiskelijoiden kokemus perinteistä luento-opetusta paremmasta oppimismallista. (Leinonen et. 2002, 40 - 41, 76; Troberg 2014, 24.)

Oppilaitososuuskunta on yrittäjyyskasvatuksellinen, monipuolinen oppimisympäristö. Toiminnallisen ympäristön kautta saatavien yrittäjyystietojen sekä työelämätaitojen lisäksi oppilaitososuuskuntatoiminnan on havaittu kehittävän opiskelijan yrittäjyyttä tukevia affektiivisia, konatiivisia sekä kognitiivisia valmiuksia. Tutkimuksen pohjalta oppilaitoksissa havaittiin toimivan neljäntyyppisiä osuuskuntia, joiden erottumistekijöinä olivat toiminnan tarkoitus ja toteutus sekä oppimisprosessi. Oppilaitososuuskunnat olivat saaneet muotoja, joissa ne toimivat itsenäisinä yrittäjyyden paikkoina, joissa opiskelu oli kokonaan yhdistetty osuuskunnassa toimintaan. Tästä mallista kevennyttynä toimi malli, jossa osuuskunta oli kaikille mahdollinen ympäristö jopa yksittäisen kurssin suorittamiseen. Oppilaitososuuskuntaa käytettiin myös oppilaiden yritysideoiden kehittämipaikkana sekä verkostoitumisympäristönä. Joissakin oppilaitoksissa osuuskunta oli perustettu oppilaitoksen oman palveluliiketoiminnan toteutusympäristöksi, jossa opiskelijoille tarjottiin myös työtehtäviä. (Eronen 2012, 1 - 2.)

Opettajan kannalta oppilaitososuuskunnassa toimimiseen liittyy hyviä ja huonoja puolia, joita Arja Eronen (2012, 55 - 58) havaitsi pro gradu -tutkielmassaan. Hän kutsuu tutkielmansa tuloksissa opettajaa valmentajaksi. Osuuskuntavalmentajan roolin omaksuminen vei jonkin verran aikaa, mutta kokemukset olivat positiivisia. Eroksi perinteiseen opettajuuteen havaittiin perinteisen opetuksen suunnittelun puuttuminen, koska oppimistilanteet muotoutuivat opiskelijoiden tarpeista käsin. Valmentajalle oli tärkeää verkostoitua oppilaitoksen ulkopuolelle, koska tällöin myös hänen kohdallaan tapahtui jatkuvaa oppimista. Antoisampana valmentajat kokivat oppilaiden kehittymisen, johon liittyi vastuunottoa, oivaltamista sekä oman työn kannalta jatkuvaa uusien asioiden kohtaamista. Valmentajat kokivat myös tasavertaisen vuorovaikutuksen sekä yhdessä toimimisen myönteisinä asioina.

Vaikeana koettiin vaihtelevien tilanteiden vaatima osaaminen sekä kyky laittaa oma persoona peliin ja kohdata omia rajoja. Myös vastuukysymysten sekä jaksamisen suh-

teen ilmeni haasteita. Työhön liittyy paljon ennakoimattomia asioita, hajanaisuutta, erittäin laaja työalue sekä kahden erilaisen roolin, opettajan ja valmentajan välillä toimiminen, jotka kaikki kuluttivat voimavaroja. Oppilaitos toimintaympäristönä toi mukanaan lisähaasteita. Tutkittavat olivat kokeneet, ettei oppilaitos ollut toiminnan hengessä mukana, muut opettajat suhtautuivat negatiivisesti osuuskuntatoimintaan opetuksessa, ja oppilaitoksen johdolta ja esimiehiltä ei saatu tukea. Valmentaminen oli välillä rasittavaa, mutta opiskelijoiden kasvun ja kehittymisen näkeminen muutti kokemuksen kuitenkin myönteiseksi. Luontevimmaksi osuuskuntavalmentaminen koettiin silloin, kun henkilöllä oli käytännön yrittäjäkokemusta.

Osuustoiminta ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakouluissa on yrittäjyysopintojen painoarvo lisääntynyt viime vuosikymmeneltä alkaen ja se on edelleen kasvussa. Tämän kehityksen myötä myös osuustoiminnan opetus sekä oppilaitososuuskunnat ovat vakiintuneet osaksi ammattikorkeakouluja. Yrittäjyysopinnot ovat osa opintokokonaisuutta kaikissa ammattikorkeakouluissa, eivätkä osuustoiminnan opetus ja oppilasosuuskunnat jää tästä paljoa jälkeen. Osuustoiminnan opetuksella on erilaisia rooleja opinnoissa. Suuressa osassa ammattikorkeakouluja osuustoiminta on edelleen osa yleisiä yrittäjyysopintoja, yhtenä yritysmuotona. Joissakin ammattikorkeakouluissa osuustoiminnalla on myös omat opintojaksonsa. Osuustoiminta opiskelijaosuuskuntien kautta on kuitenkin levinnyt useampiin ammattikorkeakouluihin, ja samalla osuustoimintaa on laajennettu liiketalouden alalta myös muille koulutusaloille. Osuustoimintaan mukaan lähteneissä ammattikorkeakouluissa on useammassa useita eri osuuskuntia. Ammattikorkeakoulujen suhtautuminen sekä osuuskuntien hyödyntäminen vaihtelevat oppilaitoksien välillä. Toimikentästä löytyy oppilaitoksia, jotka kannustavat yrittäjyyteen opiskelujen ohessa, mutta eivät mahdollista tämän toiminnan hyödyntämistä opiskelussa. Toisessa ääripäässä on oppilaitoksia, jotka tarjoavat osuuskunnan alustaksi kaikkien opintojen suorittamiseen. Lisäksi löytyy kaikenlaisia sovelluksia edellä mainittujen esimerkkien väliltä. Muutamat ammattikorkeakoulut edistävät opiskelijoiden yrittäjyyttä yrityshautomotoiminnan kautta, ja näissä osuuskuntamalli on yksi tarjottu yritysmuoto. Osassa osuuskunnista oppilaitos on mukana juridisena toimijana, kun taas osassa oppilaitoksista osuuskunnat toimivat täysin opiskelijoiden vastuulla. Muutamissa oppilaitoksissa on syntynyt osuuskuntatoimintaa, joka on jatkanut elämäänsä oppilaiden valmistuttua heidän työllistäjänään ja yrittäjyyden muotonaan. Osuustoiminnalla ammattikorkeakouluissa on kuitenkin myös haasteensa. Resursseja tarvitaan lisää, esimerkiksi erillisrahoituksen muodossa. Lisää tietämystä osuustoiminnan mahdollisuuksista kaivataan valtakunnallisesti, ja samalla tulisi myös vaikuttaa positiivisesti asenteisiin osuuskuntatoimintaa kohtaan. Lisäksi opetushenkilöstö kaipaa täydennyskoulutusta osuuskuntatoiminnasta sekä tietoa aiheeseen liittyvien opetusmateriaalien saatavuudesta. (Repo 2007.)

NY Start Up

Ammatillisessa opetuksessa käytetyn NY Vuosi Yrittäjänä -toiminnan pohjalta, ja sitä kautta tulleiden hyvien kokemusten pohjalta on luotu uusi konsepti: NY Start Up. Ny Start Up on Nuori Yrittäjyys ry:n koordinoima yrittäjyyden, liiketoiminnan sekä innovaatiotaitojen oppimismalli, joka on tarkoitettu korkeakouluille. Oppimismalli perustuu oman yrityksen kautta tapahtuvaan oppimiseen. Mallissa luodaan oman idean tai innovaation pohjalta miniyritys, jolloin ideaa voidaan testata oikeilla asiakkailla. Oppimismallin on todettu motivoivan oppilaita sekä tarjoavan opettajalle hyvät mahdollisuudet erilaisista oppimistavoitteista lähtevään opintokokonaisuuden räätälöintiin.

Ohjelma on oppimismalli yrittäjyyteen ja työelämätaitojen oppimiseen sekä käytännön harjoitteluun. Oppimismallin avulla opiskelijoille voidaan siis tarjota samanlaisesti opintopisteitä opintojen etenemiseen sekä laaja käytännön kokemus yrittäjyydestä. Kyseinen oppimismalli on rakennettu vuoden ajalle neljään jaksoon, jotka antavat opiskelijalle laajan kuvan yritystoiminnasta sekä sen aloittamisesta. Nämä neljä vaihetta ovat:

1. Innovaatio ja suunnittelu (ideointi, tiimi, liiketoimintamalli)
2. Yritystoiminnan rakentaminen (yhteistyöverkosto, idean validointi, toimintasuunnitelma)
3. Oman idean pilotointi ja testaus (asiakkaan kohtaaminen, idean validointi ja arviointi)
4. Tulevaisuuden arviointi ja jatkokehitys (idean kehittäminen, yhteistyö, tulevaisuuden suunnittelu, liiketoimintasuunnitelma)

Edellä mainitut vaiheet rakentuvat seuraavista sisällöistä: Tutustu toimintaympäristösi, aivoriihi eli Brainstorming, luo oma tiimisi, NY Start Up -yrityksen perustaminen, liiketoimintamallin kehittäminen, liiketoimintamallin arviointi, hinnoittelumallit, immateriaalioikeudet, miten löydän asiakkaani, prototyyppi tuotteesta, tuotekehitys ja jakelu, menestyksen mittarit, liiketoimintamallista liiketoimintasuunnitelmaan, pitch ja presentaatiot sekä NY-yrityksen lopettaminen. Oppimismallin kiinnostavuutta sekä opiskelijoiden ja opettajien työtä tukemaan on myös luotu kilpailuja, vertaisarviointeja sekä oma NYMOOC-oppimisalusta. (Nuori Yrittäjyys ry 2014.)

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Osuuskunta on yritysmuoto, josta löytyy useita hyviä puolia. Näitä mahdollisuuksia ei kuitenkaan tunneta riittävän hyvin tai sitten niitä ei osata hyödyntää riittävässä laajuudessa. Osuustoimintaan liittyy vahvasti sen perustana oleva arvopohja, joka sopii erinomaisesti yhdistettäväksi oppilaitoksiin sekä yrittäjyyteen, useista näkökulmista tarkasteltuna. Omatoimisuus, vastuunottaminen, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, rehellisyys, avoimuus sekä yhteiskunnallinen vastuu ovat arvoja, joita opiskelijoiden tai vaikka yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta tavoitellaan osana oppimista. Osuuskuntayrittäjyydellä pystytään myös alentamaan merkittävästi muihin yritysmuotoihin liittyviä riskejä ja näin edistämään yrittäjyyden kasvua yhteiskunnassamme.

Oppilaitoksissa on yrittäjyyskasvatuksen myötä alettu ymmärtämään osuustoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia. Tekemällä oppiminen, tärkeiden yrittäjyys- sekä työelämätaitojen oppiminen sekä teorian ja käytännön yhdistäminen liitettynä erilaisiin yhteisöllisiin taitoihin edistää oppimista, kuten tutkimuksetkin osoittavat. Uskallankin sanoa, että osuustoiminnalla yrittäjyyskasvatukseen yhdistettynä on suuret mahdollisuudet oppilaitosmaailmassamme. Toki siihen liittyy myös haasteita, jotka nykyisin ilmenevät kulttuurina, jossa tämänkaltaiseen toimintaan ei suhtauduta riittävän positiivisesti, tai oppilaitokselta ja sen johdolta ei saada riittävää tukea tai resursseja. Samoin haasteita löytyy opettajista itsestään. Uusien roolien omaksuminen, mahdollisesti kasvava työmäärä, osaamisen sekä tietojen puutteet sekä itsensä haastaminen synnyttävät meissä pelkoja sekä epävarmuutta. Nämä haasteet ovat kuitenkin voitettavissa yhteistyöllä ja koulutuksella, kunhan samalla hyödynnetään yrittäjyyskokemusta omaavien opettajien osaamista.

LÄHTEET

- Eronen, A. 2012. Pro Gradu: Oppilaitososuuskunta yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristönä. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen Yliopisto
- Helin, I. 2000. Aatteesta Öljyosuuskuntaan – osuustoimintasanasto. Helsingin yliopiston Osuustoimintainstituutti
- Karjalainen, M-M. 2012. Osuuskunta on uusi mahdollisuus. Osuustoimintalehti. Osuustoimintamallin käyttö koulutuksessa - teemaliite. 2. painos. Puna-Musta Oy. Joensuu
- Leinonen, N, Partanen, T & Palviainen, P. 2002. Tiimiakatemia. Tositarina tekemällä oppivasta yhteisöstä. PS-kustannus. Jyväskylä
- Nuori Yrittäjyys ry (2014). NY Start Up. Luettavissa: <http://nystartup.fi/> Luettu: 6.6.2016
- OP Ryhmä. OP Ryhmä lyhyesti. Luettavissa: <https://www.op.fi/op/op-ryhma/op-ryhma?id=80100&srcpl=1> Luettu: 6.6.2016
- Repo, T. 2007. Osuustoiminta vakiintumassa ammattikorkeakouluihin. Uusiosuustoiminta. Osuustoimintalehti. 3/2007.
- Ruralia-instituutti. 2013. Osuuskuntayrittäjyys – Uusia yrittämisen mahdollisuuksia. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. Mikkelä.
- S-ryhmä. S-ryhmä lyhyesti. Luettavissa: <https://www.s-kanava.fi/web/s-ryhma/s-ryhma-lyhyesti> Luettu: 6.6.2016
- Suomen Yrittäjät. Toiminimi eli yksityinen elinkeinonharjoittaja. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/yritysmuodot-ja-vastuut/toiminimi-eli-yksityinen> Luettu: 7.6.2016
- Troberg, E. 2014. Osuustoiminnan idea. Pellervo-Seura. Bofori Oy. Helsinki

YRITTÄJYYSKASVATUS JA INNOVAATIOPEDAGOGIIKKA VENÄLÄISESSÄ KONTEKSTISSA: NORU-SEMINAARI PIETARISSA 30.5–2.6.2016

Mikhail Nemilentsev, Topi Hurtig, Anna-Liisa Immonen, Mailis Kervinen

JOHDANTO

Mikkelin ammattikorkeakoulu (Mamk) toimii “Development and facilitation of innovative pedagogy in the Nordic-Russian context” -hankkeen koordinaattorina, jossa partnereina ovat Academy of Professional Higher Education (EAL) Tanskasta, St.Petersburg State Forest Technical University (FTU) ja St.Petersburg State Technological University of Plant Polymer (PPU). Tätä yksivuotista hanketta rahoittaa Pohjoismaiden Ministerineuvosto “Nordic-Russia cooperation” -ohjelmasta, jonka tavoitteena on edistää monitahoista koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyötä Pohjoismaiden ja Venäjän kesken, etenkin sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kehityksen näkökulmasta. Mamk on saanut aiemminkin, vuosina 2013 - 2015 rahoitusta samasta rahoitusohjelmasta projektiin ”Innovative entrepreneurship in Nordic-Russia context”, jossa kehitettiin opettajien ja opiskelijoiden yrittäjyyskompetensseja sekä vahvistettiin verkottumista ja yhteistyötä partnereiden kesken. Nyt käynnissä olevassa hankkeessa ovat mukana samat partnerit kuin aiemmin, ja tavoitteena on innovaatio-pedagogiikan kehittäminen ja hyödyntäminen yrittäjyyden ja liiketalouden korkeakoulutuksessa pohjoismaisessa-venäläisessä kontekstissa.

Tässä artikkelissa kuvataan kyseessä olevan hankkeen toimintaan sisältyvää, Pietarissa kesäkuun 2016 alussa toteutettua seminaaria, johon Mamkista osallistuivat liiketalouden Mikkelin koulutusyksikön lehtorit Topi Hurtig, Anna-Liisa Immonen, Mailis

Kervinen ja Mikhail Nemilentsev. Kellään aiemmin mainituista lehtoreista yhtä lukuun ottamatta ei ollut aiempaa kokemusta tästä hankkeesta. Mikhail Nemilentsev oli osallistunut hankkeen työpajoihin useita kertoja aiemmin, myös edeltävän hankkeen (2013 - 2015) aikana, ja hänen tehtävänään olikin informoida muita Mamkin osallistujia hankkeen taustasta, tarkoituksesta sekä siitä, mitä hankkeessa on aiemmin tehty, jotta seminaarin lähtökohdat avautuivat osallistujille.

KUVA 1. Seminaariosallistujia Mamkista (kuva Mikhail Nemilentsev)

Pietarin seminaari oli toinen neljästä hankesuunnitelman mukaisesta tapahtumasta, ja sen aiheena oli ”University industry co-operation in a study curriculum” eli korkeakoulu-yritysyhteistyö opetussuunnitelmassa. Päivittäisten työpajojen lisäksi ohjelma sisälsi runsaasti kulttuuripainotteista iltaohjelmaa. Kulttuuriohjelman tarkoituksena oli tutustua venäläisen yhteiskunnan arvoihin ja elämäntapoihin, jotka vaikuttavat Venäjän koulutusjärjestelmään. Tämä vahvistaa osaltaan keskinäistä ymmärrystä tanskalaisten, suomalaisten ja venäläisten osallistujien välillä ja verkostoa sen toiminnan kannalta kokonaisuudessaan.

PIETARIN NORU-SEMINAARI HANKETAVOITTEIDEN PUITTEISSA

Pietarissa järjestetty seminaari keskittyi tavoitteiltaan hankesuunnitelman mukaisesti korkeakoulu-yritysyhteistyöhön opetussuunnitelmassa ja jakautui kolmeen alateemaan. Seminaarin ensimmäisenä päivänä kumppanikorkeakoulujen edustajat tutustuivat innovaatiopedagogiikkaan kolmessa eri partnerimaassa. Toisena päivänä osallistujat kokeilivat interaktiivisia opetusmenetelmiä käytännössä pelaamalla erilaisia kehittämispelejä. Seminaarin kolmantena päivänä tanskalaiset ja suomalaiset opettajat kuului venäläisten korkeakoulujen ja paikallisten yritysten välisestä yhteistyöstä ja keskustelivat yhteistyöhön liittyvistä haasteista. Hankkeen kukin tavoite käsitellään toteutuksineen tässä artikkelissa omana alakohtanaan.

Yrittäjyyskasvatus ja opiskelijoiden motivaatio

Ensimmäinen kolmesta työpajapäivästä käsitteli innovaatiopedagogiikan hyödyntämisen mahdollisuuksia kaikkien kolmen partnerimaan kokemuksia hyödyntäen. Työpajat olivat enemmänkin luentotyyppejä, vaikka luentoja seuranneet muutamat kysymykset keskustelutuokioineen aktivoivatkin osallistujia. Ryhmätyö yrittäjyyskasvatukseen ja opiskelijoiden motivaatioon liittyen tehtiin toisena seminaaripäivänä.

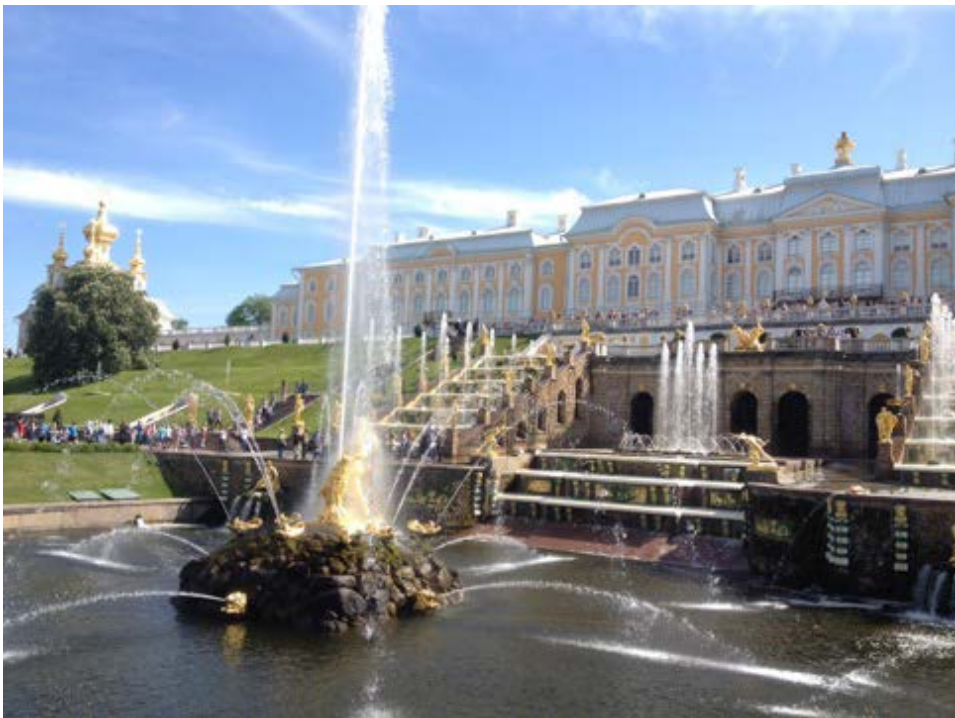
Työpaja pidettiin Pietarin valtiollisen metsä-tekniillisen yliopiston (FTU) tiloissa ja se alkoi J. Bobritzskayan alustuksella aiheesta ”Innovational approach to students motivation in Russian HEIs: achievements and problems”. Alustaja koki erityisenä haasteena sen, että venäläisissä yliopistoissa opettajien ajankäyttö on ylhäältä päin säädeltyä, mikä ohjaa opetusmenetelmiä vahvasti luentojen suuntaan. Esille nousi myös se, että yliopistossa annetaan paljon palautetta ja kriittistä arviointia, joten opiskelijat tekevät parhaansa, jotta huonompi opiskelumenestys ei heijastuisi myöhempään urakehitykseen. Työpajan lopuksi tanskalaiset ja suomalaiset vertailivat annettujen kysymysten ja kommenttien perusteella esityksessä kuultua omiin koulutusjärjestelmiin ja käytäntöihin.

Bobritzskayan esityksen jälkeen hankkeessa mukana olleet opettajat Suomesta, Tanskasta ja Venäjältä esittelivät kaikissa partnerikouluissa aiemmin vuonna 2016 tekemiensä kyselytutkimusten tuloksia. Kyselyissä oli käsitelty opettajien valmiuksia ja

halukkuutta erilaisten opetusmenetelmien käyttämiseen. Tulokset olivat positiivisia, mutta keskustelua käytiin esimerkiksi siitä, että kaikki opettajat eivät välttämättä tiedä käyttämiensä opetusmenetelmien virallisia nimityksiä, mikä saattaa myös osaltaan vääristää kyselytutkimuksen tuloksia. Kaikki tutkimustulokset tullaan julkaisemaan hankkeen loppujulkaisussa loppuvuodesta 2016 ja Mamkin osalta tuloksia käsitellään tämän julkaisun ensimmäisessä artikkelissa.

Luovat opetusmenetelmät ja korkeakoulujen opiskelijoiden oppiminen

Seminaarin toinen päivä keskittyi innovatiivisten opetusmenetelmien käyttöönoton lisäämiseen monikulttuurisessa oppimisympäristössä. Ohjelmassa oli Maria Zagorskayan, Director of Business consulting group, esitys aiheesta “How to motivate students by using innovative teaching methods”, eli kuinka motivoida opiskelijoita innovatiivisten opetusmenetelmien avulla. Zagorskaya käytti useita erilaisia innovatiivisia menetelmiä, kuten miniluentoja ja ryhmäkeskusteluja sekä case-esimerkkejä. Päivän alussa käsiteltiin hieman motivaatioteoriaa sekä esiteltiin malli siitä, minkä verran ihminen muistaa oppimastaan tietyn ajan kuluttua, kun käytetään tiettyä opetusmenetelmää.

KUVA 2. Pietarhovi (kuva Mikhail Nemilentsev)

Suurin osa seminaaripäivästä käytettiin erilaisten luovuuteen ja leikkisyyteen liittyvien harjoitteiden tekemiseen. Yhdessä ryhmässä osallistujat esimerkiksi kokeilivat teatteriesityksen avulla erilaisia oppimistapoja ja vertailivat niiden tehokkuutta. Lisäksi pohdittiin, kuinka tiimityöllä prosessia voisi hioa nopeuden kannalta huippuunsa. Valmennuksessa saatuja oppeja voi hyvin siirtää omaan opetukseen, ja lisäksi leikki kirvoitti monelta hyvät naurut ja vahvisti ryhmähenkeä.

Päivän kulttuuriohjelmaan kuului vierailu Elagin-palatsin tiluksille. Työpajan osanottajat puettiin historiallisiin asuihin, minkä jälkeen harjoiteltiin muun muassa etikkettä sekä tanssimista. Saatu kulttuurituntemus auttaa osaltaan pohjoismaiden ja venäläisten korkeakoulujen tulevassa yhteistyössä.

Yritysten ja korkeakoulujen välinen yhteistyö venäläisessä kontekstissa

Viimeisen päivän tavoitteena oli työelämäyhteistyön vahvistaminen. Työpaja oli enemmän luentoihin painottuva ja käynnistyi Alexander Dobrovolskiin, Director of SME “Geliantus, esityksellä aiheesta “How to work effectively with HEI. Experience of commercialization of intellectual property rights via SME”. Luennon perusteella sai sellaisen käsityksen, että Venäjällä yliopiston sisälle voi perustaa muun muassa yliopiston henkilökuntaa sivutoimisesti työllistäviä yrityksiä, jotka ovat täten tietyn edellytyksin kyvykkäitä kilpailemaan esimerkiksi julkisista urakoista. Näiden yritysten omistajat ovat yleensä yliopiston opettajia ja TKI-asiantuntijoita. Kerrotun perusteella voitaneen todeta, että näiden yrityksen perustaminen vahvistaa yliopiston mainetta ja auttaa testaamaan opettajien ja teoreettisia ja käytännön kokemuksia. Lisäksi projektien toteuttamisessa on usein mukana opiskelijoita, jotka pääsevät näin kokeilemaan työelämälähtöistä projektityötä ja saavat siitä meriittiä työhakua ajatellen.

Dobrovolskii esitteli myös erään toteuttamansa kansainvälisten opiskelijoiden ekskursion esimerkkinä siitä, kuinka yliopiston, yritysten ja julkishallinnon yhteistyöllä voidaan toteuttaa opintoretkeä melko kustannustehokkaalla tavalla. Taloudellisten ajatusten lisäksi Dobrovolskii esitteli, miten kansainvälinen yhteistyö onnistuu menetelmällisesti ja opetuksellisesti.

Tämän jälkeen meille suomalaisille kovin tutun metsäkoneyhtiö Ponssen Pietarin agentuurin markkinointijohtaja Ivan Petrov ilahdutti visuaalisesti miellyttävällä esityksellään, jossa hän kertoi Ponssen kanssa tehdystä yhteistyöstä sekä siitä, miten Ponsse kouluttaa metsäkoneenkuljettajia ja kunnossapitohenkilökuntaa. Ponsse tekee yhteistyötä useiden venäläisten yliopistojen kanssa liittyen opiskelijoiden harjoitteluun, opintomatkoihin sekä opiskelumateriaalin tuottamiseen. Mieleenpainuvaa esityksessä oli ainakin se, että metsäkoneenkuljettajan pätevyyden saa Ponssen Pitkärannan koulutuskeskuksesta 26 päivän koulutuksella. Ero on melkoinen; Suomessa vastaava koulutus kestää kaksi tai kolmekin vuotta. Esityksen jälkeen tanskalaiset ja

suomalaiset osallistajat keskustelivat mahdollisesta yhteistyöstä Ponssen kanssa opiskelijoiden vaihtoon ja työharjoitteluun liittyen.

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Pietarissa järjestetty seminaari oli sisältönsä puolesta erittäin antoisa ja onnistunut. Lisäksi se vahvisti partnereiden välistä yhteistyötä ja kulttuurista ymmärrystä varsinkin seminaaripäivien lisäksi järjestetyn monipuolisen sosiaalisen ohjelman kautta.

Yksi seminaaripäivien kysymyksistä liittyi siihen, millaisia innovatiivisia menetelmiä voidaan käyttää opiskelijoiden motivointiin etenkin monikulttuurissa ympäristössä. Tämä kysymys onkin varsin relevantti, koska motivaatio lisää opiskelun tehokkuutta, ja näin ammatillisten valmiuksien omaksuminen helpottuu. Seminaaripäivien aikana saatiin hyvä käsitys siitä, millaisia opetukseen liittyviä menetelmällisiä ja sisällöllisiä haasteita partnereilla on, ja miten innovatiivisten opetusmenetelmien käyttö lisää opiskelijoiden motivaatiota. Lisäksi seminaari antoi hyvän kuvan siitä, missä määrin innovatiivisia opetusmenetelmiä partnerikorkeakouluissa käytetään. Seminaarin aikana keskusteltiin esimerkkien kautta siitä, miten tärkeä rooli yritys yhteistyön aktivoinnilla on. Yritys yhteistyön merkitys korostuu etenkin siten, että yhteistyön

KUVA 3. Neva-joki yövalaistuksessa (kuva Mikhail Nemilentsev)

kautta voidaan saada todellista käsitystä siitä, miten kehittää opiskelijoiden työelämässä myöhemmin tarvitsemaa ammatillista osaamista. Lisäksi yritys yhteistyön sisällyttäminen opetukseen voidaan nähdä opetussuunnitelman näkökulmasta laatua parantavana elementtinä.

Hankkeen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta seminaari oli kokonaisuudessaan onnistunut, ja päivien aikana järjestetyt aktiviteetit tukivat hyvin asetettuja alatavoitteita. Innovatiivisten menetelmien käyttämisessä on varmasti jatkossakin haasteita, mutta konkreettisten esimerkkien avulla osallistujat saivat omaan opetustyöhönsä uutta ajateltavaa ja sovellettavaa.

